REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Monitor pilot DTT

Bevindingen eindmeting

Monitor pilot DTT
Bevindingen eindmeting

- EINDRAPPORT -

Auteurs
Jacob van der Wel
Marja Paulussen-Hoogeboom
Bjørn Dekker

Amsterdam, 13 september 2017
Publicatienr. 15027

© 2017 Regioplan, in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap>

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

REGIOPLAN

Inhoudsopgave

1 Inleiding 1
1.1 De pilot diagnostische tussentijdse toets 1
1.2 De monitor pilot DTT 1
1.3 De 0-meting (2015) 2
1.4 De 1-meting (2016) 3
1.5 De 2-meting (2017) 3

2 Deelnemers aan de pilot en hun motieven 5
2.1 Betrokkenheid bij de pilot DTT 5
2.2 Kenmerken van de deelnemende scholen 5
2.3 Motieven om aan de pilot mee te doen 6
2.4 Betrokkenheid bij de pilot 8
2.5 Bekendheid met DTT onder niet-deelnemers 9

3 Opbrengstgericht werken 11
3.1 Opbrengstgericht werken 11
3.2 De stand van het opbrengstgericht werken 11

4 Doelgroepen van de DTT 15
4.1 Relevantie van de DTT voor verschillende groepen leerlingen 15

5 Meningen over de DTT 19
5.1 Meningen over de DTT, facilitering, kennis en vaardigheden 19

6 Ervaringen in dit laatste pilotjaar 23
6.1 Tevredenheid over het verloop van het pilotjaar 2016-2017 23
6.2 Met de toets naar de klas 24
6.3 Ondersteuning door externe partijen 25
6.4 De stand van het formatief evalueren 26
6.5 Andere effecten van deelname aan de pilot 27
6.6 Afsluitend 28

7 Conclusies 31
7.1 Deelname aan de pilot DTT 31
7.2 Werkwijze binnen de pilotscholen 31
7.3 De impact van deelname aan de DTT 31
7.4 Relevantie en bruikbaarheid voor verschillende doelgroepen 32
7.5 Randvoorwaarden voor een effectief gebruik van de DTT 32
7.6 Besluit 33

Bijlage 1 Literatuurlijst 37

Bijlage 2 Respons 39
Respons per meting 39
Kenmerken van de respondenten (2-meting) 39
Aanvullende interviews 40

Bijlage 3 Tabellen bij de grafieken 42

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Inleiding

1

1 Inleiding

1.1 De pilot diagnostische tussentijdse toets

In 2014 is het College voor Toetsen en Examens (CvTE) in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) gestart met de pilot diagnostische tussentijdse toets (DTT). Tijdens de pilot, die liep van september 2014 tot september 2017, ontwikkelde het CvTE adaptieve diagnostische toetsen voor de kernvakken Nederlands, Engels en wiskunde. Hierbij werkt het CvTE samen met Stichting Cito, DUO en Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO). Het uitgangspunt is dat docenten met behulp van de toets maatwerk kunnen bieden aan individuele leerlingen. In de drie pilotjaren is de toets telkens in het voorjaar afgenomen onder leerlingen van het laatste jaar van de onderbouw van het vmbo, havo en vwo.[1] De afname van de DTT verliep via Facet.[2]

De pilot is opgezet als een vrijwillige samenwerking met scholen waarbij scholen meedenken over de organisatie en de inhoud van de DTT. Door de toets af te nemen, werkten scholen mee aan het testen en het ijken van de DTT. Stapsgewijs is, in de drie jaar die de pilot duurde, toegewerkt naar een gevalideerde adaptieve toets.

Dit jaar (2017) worden de opbrengsten van de pilot openbaargemaakt en overgedragen aan de markt.

1.2 De monitor pilot DTT

Op verzoek van het ministerie van OCW heeft Regioplan tijdens de pilot een monitor- en evaluatieonderzoek uitgevoerd. Dat onderzoek moet inzicht geven in de implementatie, het gebruik, de bruikbaarheid en de gevolgen van de DTT. Daarnaast moet ook duidelijk worden welke voorwaarden leiden tot een succesvolle inzet van de DTT en hoe bredere verspreiding ervan onder de scholen mogelijk is. Voor het monitor- en evaluatieonderzoek zijn daarom de volgende onderzoeks- en evaluatievragen geformuleerd.

Onderzoeksvragen

1. Welke scholen doen mee aan de DTT, welke niet en waarom?

- Welke kenmerken hebben scholen die wel/niet meedoen aan de pilot DTT?
- Welke overwegingen hebben scholen om wel/niet mee te doen?
- Hangt deelname samen met kenmerken en eerdere opbrengsten van scholen?

2. Wat is de werkwijze binnen de scholen en hoe verloopt het proces?

- Hoe gebruiken scholen de DTT?
- Zijn er grote verschillen tussen scholen?
- Wat gaat goed en wat kan beter (onder andere afname, gebruik, opvolging)?

3. Welke impact heeft DTT op de scholen?

- Wat is de bijdrage/invloed van de DTT op:
  - opbrengstgericht werken;
  - onderwijs op maat;
  - verbetercultuur;
  - onderwijsinhoud en werkvormen;
  - werkwijze/houding van leerlingen;
  - werkwijze/houding van docenten;
  - eventuele (onvoorziene) neveneffecten.
- Is er een relatie tussen de impact en schoolkenmerken?

[1] De leerjaren waarin de toets wordt afgenomen, zijn 2 vmbo, 3 havo en 3 vwo.
[2] Facet is een digitaal systeem voor het afnemen van toetsen en examens dat wordt onderhouden door DUO.

4. ***Voor welk type scholen, afdelingen, klassen en groepen leerlingen heeft de DTT de meeste relevantie en bruikbaarheid?***

- Wat is de toegevoegde waarde van de DTT voor verschillende (groepen):
- leerlingen;
- docenten;
- vakken;
- scholen.

5. ***Welke randvoorwaarden bij scholen (schoolleiders, docenten) zijn bepalend voor een effectief gebruik van de DTT?***

Onderzoeksmethoden

Om deze vragen te beantwoorden, hebben we tijdens de drie opeenvolgende metingen de volgende instrumenten ingezet:

- een beknopte bestandsanalyse om te kijken of er op kenmerken verschillen zijn tussen deelnemers aan de pilot en scholen die niet aan de pilot meedoen;
- een digitale enquête onder deelnemers aan de pilot (schoolleiders en docenten);
- een digitale enquête onder niet-deelnemers (schoolleiders en docenten);
- verdiepende telefonische interviews (met schoolleiders en docenten).

Vragenlijsten

De 0-meting is voorafgegaan door een literatuuronderzoek en een consultatie van experts. De bevindingen daaruit zijn gebruikt om de vragenlijsten te ontwikkelen. De vragenlijsten bestaan uit de volgende onderdelen:

- de relevantie van de diagnostische tussentijdse toets voor specifieke doelgroepen (*gelijk voor alle respondentgroepen*);
- de stand van het opbrengstgericht werken op school (*gelijk voor alle respondentgroepen*);
- de voorwaarden bij diagnostische toetsing (*stellingen in grote lijnen gelijk, maar toegespitst op de specifieke respondentgroepen*);
- de ervaringen tijdens de pretest (*alleen voorgelegd aan pilotscholen*).

Voordat de vervolgmetingen (1-meting en 2-meting) zijn uitgezet, zijn de vragenlijsten die in het voorgaande jaar zijn gebruikt kritisch doorgenomen. Beide keren zijn er enkele vragen geschrapt en enkele nieuwe vragen toegevoegd (met name over de ervaringen met de toets). Bij de aanpassingen is erop gelet dat de vergelijkbaarheid over de jaren zoveel mogelijk in stand bleef en dat de vragenlijsten niet te uitgebreid werden.[3]

1.3 De 0-meting (2015)[4]

In het voorjaar van 2015 is de eerste versie van de toets (*pretest*) afgenomen op honderd locaties van scholen in het voortgezet onderwijs. In mei 2015 hebben we bij deze locaties een digitale vragenlijst uitgezet onder de schoolleiding en docenten van de vakken Nederlands, Engels en wiskunde. Gelijktijdig is een steekproef van ruim zeshonderd locaties die niet bij de pilot waren betrokken, benaderd en gevraagd om een op hun situatie afgestemde digitale vragenlijst uit te zetten onder de schoolleiding en docenten van de vakken Nederlands, Engels en wiskunde van deze *niet-pilotscholen*.

De eerste pretest was nog niet adaptief omdat het gewicht van de items juist nog bepaald moest worden aan de hand van de resultaten van de pretest. De resultaten zijn alleen op groepsniveau aan de scholen teruggekoppeld en waren nog niet op leerlingniveau beschikbaar.

[3] Voor nieuw toegevoegde vragen zijn er vragen geschrapt.
[4] Bertling, L., M.C. Paulussen-Hoogeboom, J.J. van der Wel en B. Dekker (2015). *Monitor pilot diagnostische tussentijdse toets. Bevindingen 0-meting*. Amsterdam: Regioplan.

1.4 De 1-meting (2016)[5]

Aan het tweede jaar van de pilot DTT namen 179 locaties[6] deel. 72 locaties deden dat voor het tweede jaar, voor 107 locaties was het de eerste keer. Net als tijdens de 0-meting hebben we deze locaties en een steekproef van opnieuw ruim zeshonderd locaties benaderd met digitale vragenlijsten.

In 2016 is de eerste adaptieve toets afgenomen. Van locaties die dat jaar voor het eerst deelnamen aan de pilot werd verwacht dat zij in ieder geval deelnamen aan de tweede pretest (voor het testen van de tweede helft van de ontwikkelde items), naast eventueel de adaptieve toets. De locaties die in 2015 al hadden deelgenomen aan de pilot (de eerste pretest), konden ook zonder deel te nemen aan de tweede pretest deelnemen aan de adaptieve toets.

De bevindingen uit beide versies van de DTT zijn op verschillende manieren gerapporteerd: over de pretest is gerapporteerd in een schoolrapportage, en de adaptieve toets leverde diagnoses op per leerling, op groepsniveau (bijvoorbeeld klas) en voor de hele school.

1.5 De 2-meting (2017)

Aan het derde en laatste pilotjaar deden 121 locaties mee, waaronder 48 locaties die dat voor het derde opeenvolgende jaar deden. Voor 32 locaties was het de eerste keer. Van eind januari tot begin maart 2017 konden de scholen de toets afnemen. In dit leerjaar was er voor alle leerniveaus een adaptieve DTT voor schrijfvaardigheid Nederlands, schrijfvaardigheid Engels en wiskunde. Alleen voor vmbo-b is er aanvullend nog een pretest voor schrijfvaardigheid Nederlands, schrijfvaardigheid Engels en wiskunde afgenomen om voldoende data te verzamelen over het gewicht van deze items.

De rapportages van de adaptieve toetsen waren beschikbaar op school-, groeps- en leerlingniveau. De rapportages op leerling- en groepsniveau konden direct na de afname in Facet worden ingezien. Na afloop van de afnameperiode konden ook de rapportages op schoolniveau worden bekeken. De rapportages van de pretest werden op schoolniveau verstrekt en zijn beschikbaar sinds begin mei 2017.

Begin april hebben we de contactpersonen van de pilotscholen per e-mail benaderd. Net als tijdens de vorige metingen hebben we hen gevraagd om een link naar een digitale vragenlijst door te sturen naar de schoolleiding en naar docenten van de vaksecties die bij de pilot betrokken zijn. Op vergelijkbare wijze hebben we een steekproef van ruim zeshonderd locaties in het voortgezet onderwijs benaderd. De vragen die in de 2-meting aan de respondenten zijn voorgelegd, komen in grote lijnen overeen met de vragen uit de eerdere metingen. De respons op de vragenlijsten bespreken we in bijlage 2.

Daarnaast hebben we negen respondenten van pilotscholen (vijf schoolleiders en vier docenten) geïnterviewd over hun ervaringen met de afname van de DTT in het laatste pilotjaar en het gebruik van de bevindingen uit de DTT. Hierbij is erop gelet dat er een goede verdeling is over pilotjaar (eerste- of tweede- of derdejaars deelnemers); tevredenheid (wel of niet tevreden over dit pilotjaar); schoolsoort (vmbo/havo/vwo); en vak (Nederlands/Engels/wiskunde). Gemiddeld namen de interviews twintig à dertig minuten in beslag. De bevindingen uit de interviews zijn gebruikt om de kwantitatieve bevindingen uit de vragenlijst te duiden en waar mogelijk te illustreren.

[5] Wel, Jacob van der, Kees van Bergen, Bjørn Dekker, Marja Paulussen-Hoogeboom (2016). *Monitor pilot diagnostische tussentijdse toets. Bevindingen 1-meting*. Amsterdam: Regioplan.
[6] *Analyse afnames pretest en adaptieve DTT 2016* (CvTE, 2016).

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Deelnemers aan de pilot DTT en motieven om aan de pilot mee te doen

2

2 Deelnemers aan de pilot en hun motieven

2.1 Betrokkenheid bij de pilot DTT

In het voorjaar van 2017 hebben 121 locaties meegedaan aan de afname van de DTT in de laatste groepen van de onderbouw.[7] Dat zijn er duidelijk minder dan in het schooljaar 2015-2016 toen er 178 locaties deelnamen, maar meer dan in het schooljaar 2014-2015 (100 locaties). Van de 121 locaties die in 2016-2017 hebben deelgenomen aan de pilot DDT namen er 48 voor het derde opeenvolgende jaar deel aan de pilot; 32 locaties doen dat voor het eerst (zie figuur 2.1).

Figuur 2.1 Deelnemers aan de afname van de DTT

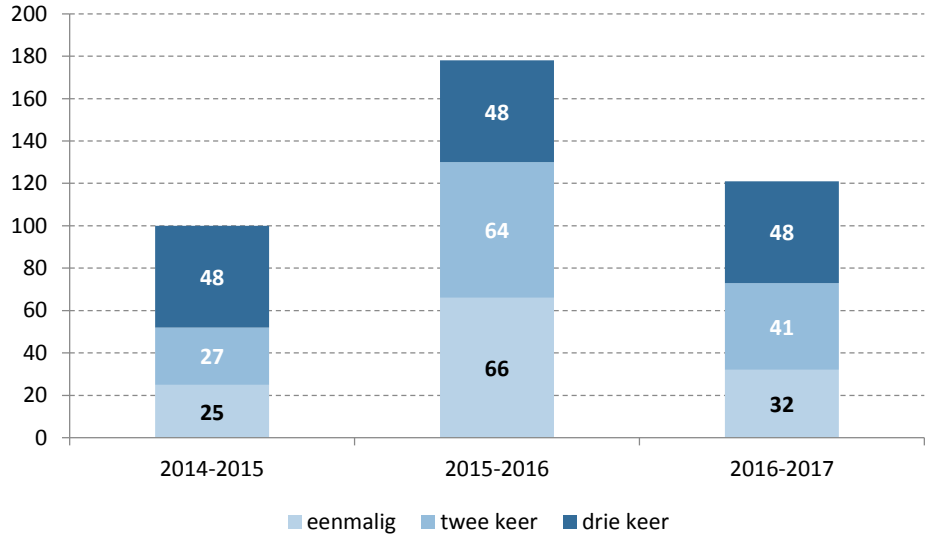

Over de gehele periode dat de pilot liep bezien (2014-2017), zijn er in totaal 237 locaties geweest die de DTT minimaal één keer op hun locatie hebben afgenomen. Ongeveer de helft van deze locaties (123) heeft de toets één keer afgenomen.

Van de 178 scholen die aan het tweede pilotjaar (2015-2016) hebben deelgenomen aan de pilot DTT zijn er 87 die ook in het derde jaar (2016-2017) nog hebben meegedaan. Dat is iets minder dan de helft van de deelnemers aan het tweede pilotjaar. Van het eerste pilotjaar (2014-2015) hebben er 73 van de 100 deelnemers ook aan het tweede pilotjaar meegedaan.[8] Het aantal locaties dat na het tweede pilotjaar is afgehaakt is dus, als je het vergelijkt met een jaar eerder, relatief groot.

Met behulp van informatie over schoolkenmerken en opbrengsten hebben we de deelnemers aan de pilot in 2016-2017[9] vergeleken met de totale populatie vo-locaties en onderzocht of er sprake is van significante verschillen tussen deelnemers en niet-deelnemers. De bevindingen uit deze vergelijking presenteren we hieronder.

2.2 Kenmerken van de deelnemende scholen

Achtergrondkenmerken

Evenals de voorgaande jaren verschillen de deelnemers aan de pilot in schooljaar 2016-2017 niet significant van de locaties van de niet-deelnemers op de achtergrondkenmerken provincie, gemeentegrootte en stedelijkheid. De pilotscholen bevinden zich bovendien ongeveer net zo vaak als de niet-pilotscholen

[7] Met deelname aan de pilot bedoelen we dat de locatie ten minste een van de toetsen heeft afgenomen.
[8] Onder de 75 locaties die twee pilotjaren hebben meegedaan zijn er twee die in het eerste en in het laatste pilotjaar hebben deelgenomen en dus het tweede pilotjaar hebben overgeslagen.
[9] Deze analyse is uitgevoerd op een bestand met 121 locaties waar de toets is afgenomen (zie website www.pilotdtt.nl).

in een van de vier grote steden. Ook bij de denominatie van de scholen treden er geen verschillen op tussen beide groepen scholen.

Resultaatkenmerken

Om na te gaan of de deelnemers verschillen van de niet-deelnemers wat betreft resultaten hebben we gebruikgemaakt van de bestanden van het Onderwijsresultatenmodel Voortgezet Onderwijs van het jaar 2016.[10] Dit model vervangt de Toezichtkaart, die in 2015 voor het laatst door de Inspectie werd gebruikt. Het Onderwijsresultatenmodel bevat vier indicatoren:

1. de positie in leerjaar 3 ten opzichte van het advies van de basisschool;
2. het percentage onvertraagde studievoortgang in leerjaar 1 en 2 (Onderbouwsnelheid);
3. het percentage onvertraagde studievoortgang vanaf leerjaar 3 (Bovenbouwsucces);
4. het gemiddelde cijfer voor het Centraal Examen van alle vakken per afdeling.

Voor alle vier de indicatoren geldt dat het oordeel 'boven de norm' of 'onder de norm' kan luiden.

Bij de eerste twee indicatoren (die gelden voor de locatie als geheel) en de derde indicator (die geldt voor de verschillende schoolsoorten binnen de locatie) vonden we geen significante verschillen tussen de pilotscholen en de niet-pilotscholen.[11]

Bij de vierde indicator, het gemiddelde centraal examencijfer, zagen we geen verschillen tussen de pilotscholen en de niet-pilotscholen voor de schoolsoorten vmbo-b, vmbo-k, havo en vwo. Bij vmbo-gt echter was het oordeel van de Inspectie over de examencijfers bij de pilotscholen vaker onvoldoende (onder de norm) dan bij de niet-pilotscholen.

Conclusie deelnemersanalyse

Uit de bestandsanalyse blijkt, net als in voorgaande jaren, dat de locaties die meedoen aan de pilot wat betreft achtergrond- en resultaatkenmerken gemiddeld genomen niet noemenswaardig verschillen van de locaties die niet aan de pilot deelnemen.

2.3 Motieven om aan de pilot mee te doen

Aan de schoolleiders en de docenten hebben we een aantal motieven om aan de pilot deel te nemen voorgelegd en gevraagd hoe belangrijk ze die reden vinden. Hieronder volgen eerst de reacties van de schoolleiders en vervolgens de reacties van de docenten.

De drie motieven die schoolleiders het vaakst (zeer) belangrijk noemen zijn:

- omdat we meer formatief willen evalueren[12] (80% (zeer) belangrijk);
- om de leerlingen nu al meer maatwerk te kunnen bieden (79%);
- omdat deelname binnen de school een impuls kan geven aan opbrengstgericht werken (79%).

Ook de impuls die deelname biedt om kritisch naar het toetsbeleid te kijken, wordt door redelijk veel schoolleiders (zeer) belangrijk gevonden (62%). Ongeveer een kwart van de schoolleiders noemt tegenvallende resultaten op een of meer kernvakken een belangrijke reden voor deelname aan de pilot.

In Figuur 2.2 tonen we de motieven en de mate waarin de schoolleiders van de pilotscholen deze belangrijk vinden.

[10] Hierbij hebben we gekozen voor een strenger significantieniveau ($\alpha<0{,}01$ in plaats van $\alpha<0{,}05$).
[11] We vonden geen verschillen tussen locaties die in 2017 voor de derde, de tweede of de eerste keer aan de pilot mee hebben gedaan.
[12] In de vorige metingen is dit uitgevraagd als 'Omdat we meer formatief willen toetsen': bij dit motief zijn de bevindingen uit de laatste meting daarom niet een-op-een vergelijkbaar met die uit de vorige meting.

Figuur 2.2 Motieven om aan de pilot deel te nemen: schoolleiders (n=42)

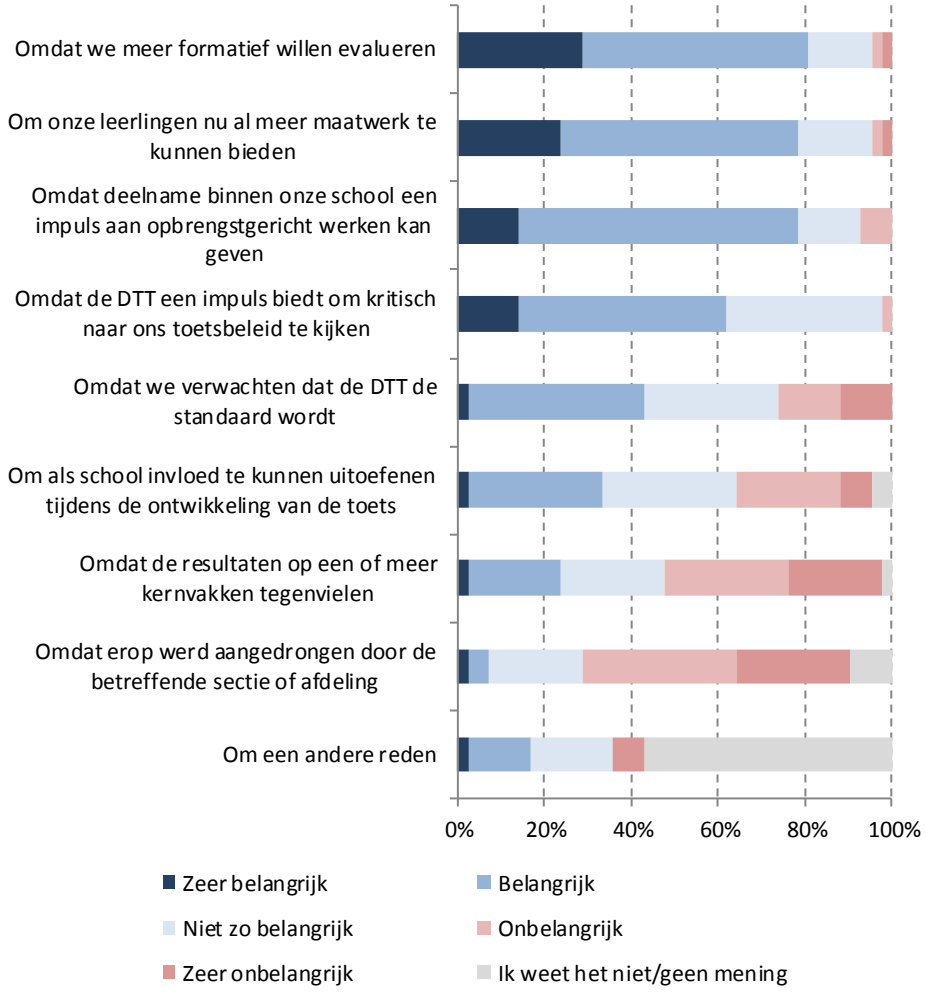

Uit de aanvullende gesprekken die we hebben gevoerd met schoolleiders leren we dat het doorgaans om een combinatie van motieven gaat. De afname van de DTT is geen doel op zich maar staat in dienst van bredere ontwikkelingen als de versterking van het opbrengstgericht werken binnen de locatie en het streven naar meer formatief evalueren.

De drie belangrijkste motieven die door docenten (zeer) belangrijk worden gevonden, komen overeen met de drie motieven die de schoolleiders noemen. Wel leggen docenten de accenten anders:

- om de leerlingen nu al meer maatwerk te kunnen bieden (82% (zeer) belangrijk);
- omdat deelname binnen de school een impuls kan geven aan opbrengstgericht werken (70%);
- omdat we meer formatief willen evalueren (67%).

In Figuur 2.3 presenteren we de motieven en de mate waarin docenten deze belangrijk vinden. In vergelijking met de schoolleiders is er een extra motief voorgelegd ('Omdat erop werd aangedrongen door de schoolleiding') dat door bijna veertig procent van de docenten een belangrijk motief wordt gevonden.

Figuur 2.3 Motieven om aan de pilot deel te nemen: docenten (n=61)

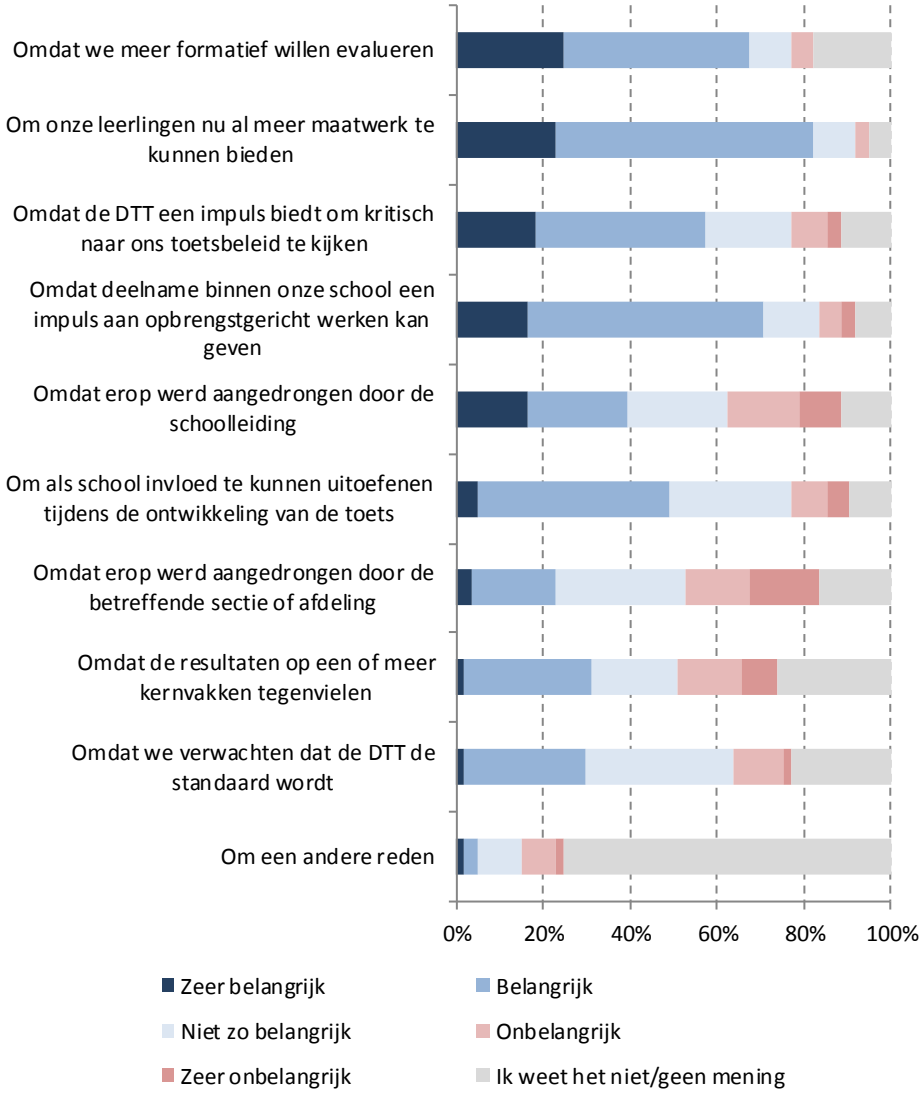

De verschillen tussen schoolleiders en docenten zijn significant voor de volgende motieven:

- omdat we verwachten dat de DTT de standaard wordt (43% van de schoolleiders versus 30% van de docenten);
- omdat de resultaten op een of meer kernvakken tegenvielen (24% versus 31%);
- omdat erop werd aangedrongen door de betreffende sectie of afdeling (7% versus 23%).

De verschillen met de vorige metingen zijn relatief klein. Er zijn wat verschuivingen in de volgorde waarin motieven belangrijk worden gevonden. 'Omdat we verwachten dat de DTT de standaard wordt' wordt in de loop der jaren steeds minder vaak gezien als belangrijk motief om aan de pilot mee te doen. Schoolleiders en docenten noemen opnieuw vooral onderwijsinhoudelijke motieven om mee te doen aan de pilot DTT.

2.4 Betrokkenheid bij de pilot

Uit de 0- en 1-meting weten we dat het initiatief om deel te nemen aan de pilot doorgaans ligt bij de directie van de school of bij de afdelingsleider. De betrokkenheid van de docenten bij de pilot DTT loopt sterk uiteen. In de laatste meting voelt de helft van de docenten zich ten minste in redelijke mate bij de pilot betrokken, een kwart echter helemaal niet (tabel 2.1).

Tabel 2.1 Mate waarin docenten zich betrokken voelen bij de pilot (n=61)

	Percentage
In zeer sterke mate	8%
In sterke mate	21%
In redelijk sterke mate	21%
In enige mate	25%
Ik voel me er niet bij betrokken	25%

In vergelijking met de vorige meting[13] zijn er minder docenten die zich betrokken voelen bij de pilot. Het aantal malen dat een locatie heeft meegedaan aan de pilot lijkt weinig invloed te hebben op de mate waarin docenten zich betrokken voelen: we vinden in elk geval geen significante verschillen tussen docenten van locaties die 3, 2 of 1 jaar aan de pilot hebben deelgenomen.

2.5 Bekendheid met DTT onder niet-deelnemers

Bijna twee derde van de schoolleiders van locaties die niet bij de pilot betrokken zijn, zegt (minimaal redelijk) goed op de hoogte te zijn van de DTT. De docenten zijn significant minder vaak op de hoogte van de DTT dan de schoolleiders (tabel 2.2).

Tabel 2.2 Bekendheid met de diagnostische tussentijdse toets

	Schoolleiders (n=67)	Docenten (n=279)
Zeer goed op de hoogte	6%	1%
Goed op de hoogte	16%	7%
Redelijk op de hoogte	43%	21%
Enigszins op de hoogte	28%	29%
Niet op de hoogte	6%	40%
Weet niet/geen mening	0%	2%

Het beeld uit tabel 2.2 komt vrijwel overeen met de bevindingen uit beide vorige metingen.

In de vorige meting is bij niet-deelnemers doorgevraagd naar de redenen om niet mee te doen aan de pilot DTT. De meest genoemde redenen waren toen dat de school al voldoende toetst, dat de deelname aan de pilot te veel tijd vraagt en dat de school geen meerwaarde van de DTT ziet ten opzichte van andere toetsen. Tijdens deze laatste meting hebben we deze vragen laten vallen omdat het beeld uit de 0-meting en de 1-meting voldoende duidelijk was.

[13] De vraag is tijdens de 0-meting van de monitor in 2015 niet gesteld.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Opbrengstgericht werken op pilot-scholen en niet-pilotscholen

3

3 Opbrengstgericht werken

3.1 Opbrengstgericht werken

Al tijdens de 0-meting noemen veel schoolleiders en docenten de impuls die deelname aan de pilot DTT kan geven aan opbrengstgericht werken (OGW) binnen de school als motief om mee te doen aan de pilot. In de 2-meting is het nog steeds een belangrijk motief voor deelname (zie figuur 2.1 en figuur 2.2). Onder OGW verstaan we het *systematisch, doelgericht werken aan het maximaliseren van prestaties*. In haar onderwijsverslag over het schooljaar 2013-2014 noemt de Inspectie van het Onderwijs de volgende drie fasen waaruit OGW bestaat:

> *Het meten en analyseren van behaalde leerlingresultaten, het stellen van doelen op het gebied van de leerlingresultaten, het uitvoeren van maatregelen om de resultaten te verbeteren en de evaluatie daarvan*.[14]

Vanaf de 0-meting inventariseren we met behulp van een aantal stellingen wat volgens de respondent de stand van het opbrengstgericht werken is op zijn of haar locatie. De stellingen zijn geënt op negen deelaspecten die de Inspectie noemde in haar onderwijsverslag over het schooljaar 2013-2014. Deze deelaspecten zijn:

- school volgt systematisch de vorderingen van de leerlingen aan de hand van genormeerde toetsen;
- school bepaalt wat de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte is van individuele of groepen leerlingen;
- school evalueert systematisch de opbrengsten;
- school evalueert systematisch het onderwijsproces;
- school heeft doelen gesteld die erop gericht zijn om achterstanden te bestrijden;
- docenten gebruiken bij de vormgeving van hun onderwijs de analyse van de prestaties van de leerlingen;
- school voert de ondersteuning planmatig uit;
- school werkt doelgericht aan de kwaliteit van de opbrengsten;
- school werkt doelgericht aan de verbetering van het onderwijsproces.

Hoewel de Inspectie deze deelaspecten inmiddels niet meer gebruikt, hebben we ze omwille van de vergelijkbaarheid tussen de verschillende metingen van deze monitor behouden en opnieuw als stelling voorgelegd aan de schoolleiders en docenten van de locaties die wel en niet aan de pilot meedoen. De antwoorden van de respondenten zijn gecodeerd naar een waarde, waarbij een hogere waarde aangeeft dat de stelling in sterkere mate wordt onderschreven.[15]

3.2 De stand van het opbrengstgericht werken

De bevindingen uit deze 'zelfevaluatie' presenteren we hieronder, in figuur 3.1. Bij vier deelaspecten zijn de verschillen tussen de diverse groepen respondenten significant:

- school evalueert systematisch de opbrengsten;
- school voert de ondersteuning planmatig uit;
- school werkt doelgericht aan de kwaliteit van de opbrengsten;
- school werkt doelgericht aan de verbetering van het onderwijsproces.

Net als voorgaande jaren is de samenhang tussen de scores van de respondenten op deelaspecten sterk: hoge scores op de deelaspecten correleren met hoge scores op alle andere deelaspecten.

[14] Inspectie van het Onderwijs (2015). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2013/2014*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs. Voor de negen deelaspecten en de beoordeling daarvan door de Inspectie, zie pagina 100 van dit verslag.

[15] De antwoorden 'Ik weet het niet/geen mening' zijn hierbij buiten beschouwing gelaten. Deze antwoorden zijn behandeld als ontbrekende waarden (*missings*). Het gaat hierbij overigens om kleine aantallen respondenten die buiten beschouwing worden gelaten, afhankelijk van de stelling tussen twee en zes procent van de respondenten.

Figuur 3.1 Schoolleiders en docenten over de stand van het OGW op hun locatie*

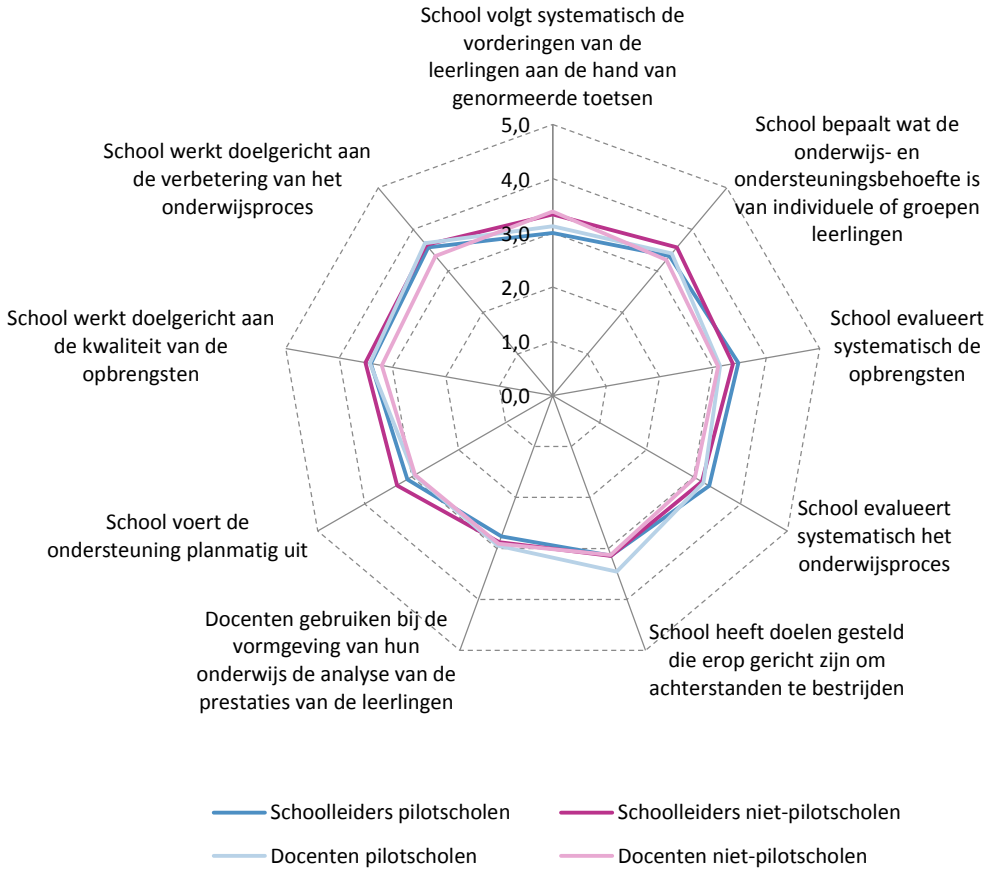

* De maximale score is 5. Hoe hoger de waarde, hoe sterker de stelling wordt onderschreven.

Schoolleiders over OGW op hun locatie

De sterkste punten van hun locatie binnen het OGW zijn volgens de schoolleiders:

- school werkt doelgericht aan de verbetering van het onderwijsproces;
- school bepaalt wat de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte is van individuele of groepen leerlingen (schoolleiders van niet-pilotscholen);
- school evalueert systematisch de opbrengsten (schoolleiders van pilotscholen).

Schoolleiders van locaties die niet aan de pilot meedoen, scoren op zeven van de negen deelaspecten hoger dan schoolleiders van locaties die dat wel doen. De uitzonderingen zijn 'school evalueert systematisch de opbrengsten' en 'school evalueert systematisch het onderwijsproces' waarop de schoolleiders van pilotscholen hoger scoren. Ook tijdens deze meting schatten schoolleiders die niet aan de pilot meedoen de situatie rond OGW op hun locatie dus wat positiever in dan schoolleiders die wel aan de pilot meedoen.

Veertig procent van de schoolleiders van pilotscholen meent dat de (ruime) meerderheid van de secties (of allemaal) het OGW voldoende op orde heeft (tabel 3.1). Van de schoolleiders van de niet-pilotscholen zegt meer dan de helft dat dit voor een (ruime) meerderheid van de secties geldt.

Tabel 3.1 Schoolleiders over het deel van de vakken/secties dat het OGW voldoende op orde heeft

	Deelnemers (n=42)	Niet-deelnemers (n=67)
Alle secties	2%	1%
Vrijwel alle secties	14%	13%
De meerderheid van de secties	24%	43%
Ongeveer de helft van de secties	36%	25%
Een minderheid van de secties	24%	12%
Geen van de secties	0%	0%
Ik weet het niet/geen mening	0%	4%

De schoolleiders van de pilotscholen lijken wat positiever over de situatie rond OGW op hun eigen locatie dan tijdens de vorige meting.

Docenten over OGW op hun locatie

Als sterkste punten van hun locatie bij het OGW noemen de docenten:

- school werkt doelgericht aan de verbetering van het onderwijsproces;
- school heeft doelen gesteld die erop gericht zijn om achterstanden te bestrijden (docenten van pilotscholen);
- school volgt systematisch de vorderingen van de leerlingen aan de hand van genormeerde toetsen (docenten van niet-pilotscholen).

Evenals tijdens de vorige metingen scoren docenten van de pilotscholen op vrijwel alle deelaspecten gemiddeld hoger dan docenten van de niet-pilotscholen.

Respondenten die meedoen aan de pilot over OGW op hun locatie

In deze laatste meting zijn docenten van de pilotscholen gemiddeld genomen positiever over de stand van het OGW op hun locatie dan schoolleiders.[16] Deelaspecten waarin schoolleiders van pilotscholen hoger scoren dan docenten zijn:

- school evalueert systematisch de opbrengsten;
- school evalueert systematisch het onderwijsproces;
- school voert de ondersteuning planmatig uit.

De verschillen op het eerste en het laatst genoemde deelaspect zijn hierbij significant.

[16] In de nulmeting was dat ook het geval, terwijl de situatie in de 1-meting juist omgekeerd was. Het beeld dat uit de drie metingen ontstaat, is dus niet zo coherent.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Doelgroepen van de DTT

4

4 Doelgroepen van de DTT

4.1 Relevantie van de DTT voor verschillende groepen leerlingen

Tijdens de pilot DTT zijn formatieve toetsen ontwikkeld voor de kernvakken Nederlands, Engels en wiskunde voor leerlingen van het vmbo, havo en vwo. De DTT is:

- **diagnostisch**. De toetsen zijn bedoeld om te bepalen waar een leerling extra begeleiding nodig heeft, en waar voor een leerling juist extra kansen liggen;
- **tussentijds**. De toetsen worden afgenomen onder leerlingen in het laatste jaar van de onderbouw;
- **adaptief**. De vragen die in de DTT aan de leerling worden voorgelegd, worden aangepast aan het niveau van de leerling en de DTT is daarmee, binnen de verschillende leerniveaus, geschikt voor leerlingen van uiteenlopend niveau.

In principe is de DTT dus bedoeld voor *alle* leerlingen van de verschillende leerniveaus waarvoor de toetsen ontwikkeld zijn. Tijdens de eerdere metingen bleek dat deze breedte niet per se door iedereen wordt herkend. In de vragenlijst hebben we hun schoolleiders en docenten daarom opnieuw gevraagd hoe relevant de DTT volgens hen is voor verschillende groepen leerlingen.

Ook in de huidige meting zijn er weer relatief veel respondenten die op deze vraag 'Ik weet het niet/geen mening' invullen.[17] Vooral docenten van locaties die niet meedoen aan de pilot vullen vaak 'Ik weet het niet/geen mening' in.[18] Respondenten die het niet weten of geen mening hebben, zijn net als voorgaande jaren buiten beschouwing gelaten.

Hieronder tonen we per potentiële doelgroep welk percentage respondenten vindt dat de DTT (zeer) relevant is voor deze doelgroep (figuur 4.1). Docenten en in iets mindere mate schoolleiders die werkzaam zijn op locaties die meedoen aan de pilot vinden de DTT het vaakst relevant voor de verschillende doelgroepen. Verschillen tussen de vier respondentgroepen zijn significant bij de doelgroepen:

- vmbo-leerlingen;
- voldoende (gemiddeld) presterende leerlingen;
- excellente leerlingen;
- zeer zwakke scholen;
- voldoende (gemiddeld) presterende scholen.

[17] Dit gebeurt vooral bij de uitvraag naar de relevantie van de toets voor leerlingen van de verschillende schoolsoorten waarbij gemiddeld een vijfde van de respondenten deze antwoordcategorie aankruist.
[18] Afhankelijk van de doelgroep variërend tussen 15 en 25 procent.

Figuur 4.1 Relevantie van de DTT voor verschillende groepen (alleen respondenten die hierover een uitspraak hebben gedaan)

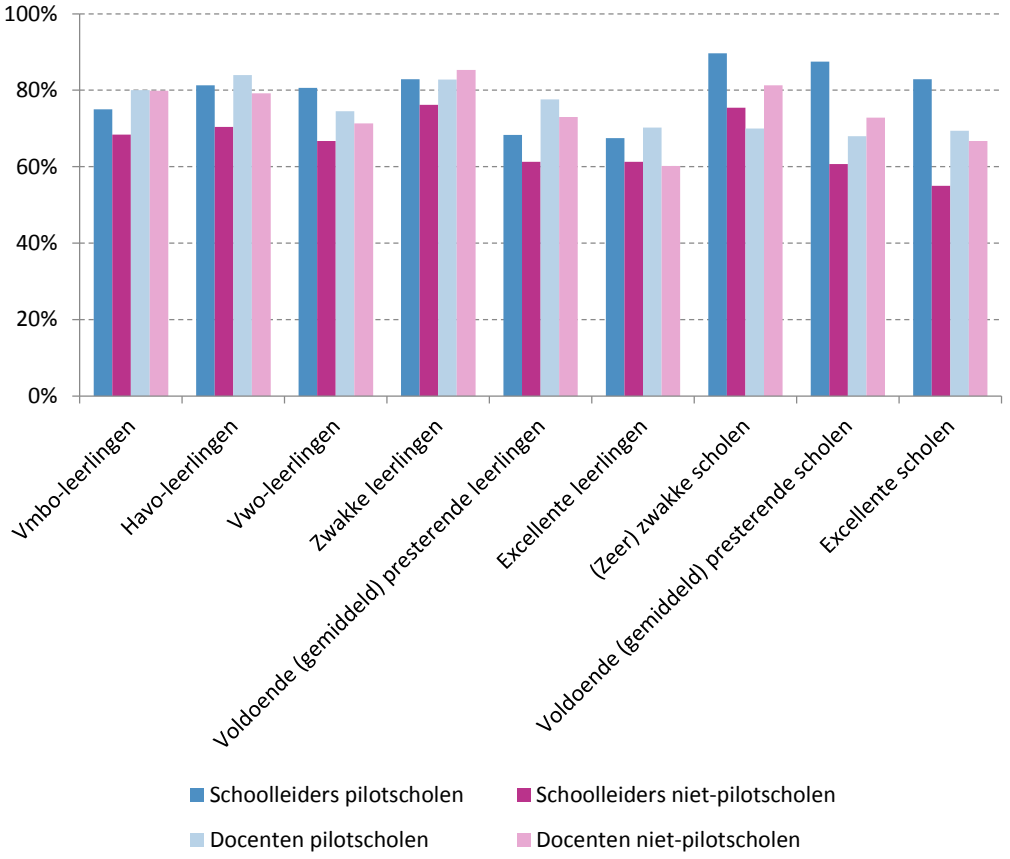

Een deel van de respondenten vindt de DTT (zeer) relevant voor alle genoemde groepen. Respondenten van de pilotscholen vinden dat wat vaker dan respondenten van de niet-pilotscholen (tabel 4.1), maar de verschillen zijn niet zo groot.

Tabel 4.1 Percentage respondenten dat DTT (zeer) relevant vindt voor alle genoemde groepen

	Percentage (zeer) relevant
Schoolleiders pilotscholen	58%
Docenten pilotscholen	54%
Schoolleiders niet-pilotscholen	56%
Docenten niet-pilotscholen	50%

De verschillen tussen deelnemers aan de pilot en niet-deelnemers zijn in deze meting minder groot dan in de eerdere metingen. Meer respondenten van niet-pilotscholen vinden de DTT relevant voor alle genoemde groepen, terwijl minder respondenten van pilotscholen dat vinden. Het beeld wordt vertekend door het grote aantal respondenten dat ‘Ik weet het niet/geen mening’ heeft aangevinkt.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Meningen over de DTT

5

5 Meningen over de DTT

5.1 Meningen over de DTT, facilitering, kennis en vaardigheden

Tijdens de metingen is aan de respondenten een aantal stellingen voorgelegd die betrekking hebben op randvoorwaarden bij diagnostisch toetsen. In de laatste twee metingen hebben deze stellingen betrekking op drie thema's:

- houding tegenover de DTT;
- facilitering (krijgen docenten voldoende tijd en ondersteuning?);
- kennis en vaardigheden van de docenten.[19]

Aan de schoolleiders en de docenten is gevraagd in hoeverre ze het met de stellingen eens waren. De antwoorden zijn gecodeerd naar een waarde waarbij een hogere waarde aangeeft dat de stelling in sterkere mate wordt onderschreven.[20] De resultaten vindt u in tabel 5.1.[21]

In hoofdlijnen zijn de bevindingen:

Houding tegenover DTT (de eerste vijf stellingen)
Schoolleiders van pilotscholen verwachten meer van de DTT dan schoolleiders van locaties die niet bij de pilot zijn betrokken. Bij de docenten zijn de verschillen gering. Binnen de pilotscholen zijn de schoolleiders positiever dan docenten.

Facilitering (stelling 6 tot en met 8)
Doorgaans zijn schoolleiders hierover positiever dan de docenten. De verschillen tussen de schoolleiders van pilotscholen en niet-pilotscholen zijn klein. Docenten van de pilotscholen scoren gemiddeld hoger dan hun collega's op niet-pilotscholen en benaderen het gemiddelde van de schoolleiders.

Kennis en vaardigheden (stelling 9 tot en met 11)
Schoolleiders en docenten van niet-pilotscholen zijn wat minder positief over de kennis en vaardigheden over diagnostisch toetsen in het algemeen van docenten dan schoolleiders en docenten op niet-pilotscholen. Docenten van pilotscholen en van niet-pilotscholen geloven wat sterker in de eigen kennis en vaardigheden dan schoolleiders.

Binnen de drie thema's is de samenhang tussen de antwoorden op de voorgelegde stellingen zeer sterk.[22] De stellingen onder het thema 'houding tegenover de DTT' correleren bovendien sterk (significantieniveau $\alpha<0{,}01$ of $\alpha<0{,}05$) met een van de stellingen onder het thema 'facilitering': 'schoolleiding roostert specifiek tijd in voor datagebruik (bijvoorbeeld uit de diagnostische tussentijdse toets)'.

De verschillen met de vorige metingen zijn klein.[23] Schoolleiders en docenten van pilotscholen zijn tijdens deze laatste meting gemiddeld wat minder positief bij de stellingen binnen het thema 'houding tegenover de DTT'. Een relatief sterke 'terugval' zien we bij de stelling 'de diagnostische tussentijdse toets draagt bij aan opbrengstgericht werken' (0,39 lager dan in 2016 bij de schoolleiders en 0,22 bij de docenten). De verschillen tussen de gemiddelde scores van pilotscholen en niet-pilotscholen zijn in vergelijking met de voorgaande jaren wat kleiner geworden.

[19] Na de nulmeting zijn er, om de vragenlijst in te korten, twee thema's geschrapt: 'leiderschap' en 'samenwerking'. Tegelijkertijd zijn er aan het onderwerp 'houding' enkele stellingen toegevoegd.
[20] Ook hier zijn net als vorig jaar de antwoorden 'Ik weet het niet/geen mening' buiten beschouwing gelaten. Deze antwoorden zijn behandeld als ontbrekende waarden (*missings*). Het aantal ontbrekende waarden is het hoogst bij de stellingen over de houding tegenover de DTT (variërend van 13 tot 15% van de respondenten). Bij de andere stellingen varieert het van drie tot acht procent.
[21] Verschillen kunnen deels worden veroorzaakt door verschillen in formulering van de stellingen (bij stellingen die zijn voorgelegd aan schoolleiders en docenten van pilotscholen verwijzen deze naar de DTT, in de andere vragenlijsten verwijzen de stellingen naar formatief toetsen in algemene zin).
[22] Correlatie is significant op het 0,01 level (2-tailed).
[23] Voor de pilotscholen hebben we bij de schoolleiders en docenten gekeken of er hierbij tussen de drie metingen significante verschillen waren. Dat was niet het geval.

Tabel 5.1 Voorwaarden bij diagnostische toetsing*

	Schoolleiders pilotscholen	Schoolleiders niet-pilotscholen	Docenten pilotscholen	Docenten niet-pilotscholen
Houding tegenover DTT*				
De DTT draagt bij aan opbrengstgericht werken	3,73	3,73	3,54	3,66
De DTT maakt meer gepersonaliseerd onderwijs aan leerlingen mogelijk	3,85	3,60	3,66	3,68
De DTT draagt bij aan de ontwikkeling van een verbetercultuur op onze school	3,70	3,46	3,43	3,55
De DTT is vooral bedoeld om (groepen van) leerlingen verder te helpen	3,80	3,59	3,61	3,61
De DTT draagt bij aan meer formatief toetsen op school	3,78	3,62	3,61	3,59
Facilitering				
Docenten krijgen voldoende tijd om zich te bekwamen in het analyseren en gebruiken van de data (bijvoorbeeld uit de DTT)	2,89	2,81	2,71	2,49
Binnen de school is iemand aanwezig die de docenten kan ondersteunen bij de analyse en het gebruik van data (bijvoorbeeld uit de DTT)	3,10	3,54	3,37	2,90
Schoolleiding roostert specifiek tijd in voor datagebruik (bijvoorbeeld uit de DTT)	2,46	2,11	2,28	1,77
Kennis en vaardigheden van docenten				
Docenten beschikken, gemiddeld genomen, over de vaardigheden om de opbrengsten van en resultaten van toetsen te kunnen analyseren	3,38	3,46	3,49	3,68
Docenten zijn, gemiddeld genomen, in staat om met de data uit de toets de individuele leerbehoeften van de leerlingen vast te stellen	3,38	3,57	3,46	3,73
Docenten hebben, gemiddeld genomen, voldoende ervaring met de toepassing van formatieve evaluaties in de les	3,05	3,13	3,22	3,31

* We presenteren gemiddelde schaalscores. De maximale score is 5. Hoe hoger de gemiddelde waarde, hoe sterker de mate waarin de stelling wordt onderschreven.

** Deze stellingen onder dit onderwerp zijn voor alle respondentgroepen gelijk. Bij stellingen onder de twee andere onderwerpen is de formulering aangepast aan functie en/of aan deelname aan de pilot.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Ervaringen in dit laatste pilotjaar

Tevredenheid, toepassingen en opbrengsten

6

6 Ervaringen in dit laatste pilotjaar

6.1 Tevredenheid over het verloop van het pilotjaar 2016-2017

Bijna zestig procent van de schoolleiders is tevreden over de wijze waarop het pilotjaar 2016-2017 is verlopen (tabel 6.1); ongeveer vijftien procent is (zeer) ontevreden. Van de docenten is zo'n 45 procent tevreden; bijna een kwart is (zeer) ontevreden. Schoolleiders en docenten zijn vaker ontevreden[24] dan tijdens de vorige metingen.

Tabel 6.1 Tevredenheid binnen pilotscholen over de wijze waarop de deelname aan de pilot dit jaar is verlopen

	Schoolleiders (n=39)	Docenten (n=61)
Zeer tevreden	5%	7%
Tevreden	54%	38%
Niet zo tevreden	23%	23%
Ontevreden	13%	11%
Zeer ontevreden	3%	11%
Ik weet het niet/geen mening	3%	10%

Tussen scholen die in 2017 voor het eerste, tweede of derde jaar hebben deelgenomen aan de pilot zien we hierbij geen significante verschillen.

Ruim de helft van de schoolleiders zegt dat er knelpunten waren tijdens de deelname aan de pilot (tabel 6.2). Naar verhouding zeggen docenten minder vaak dan schoolleiders dat ze knelpunten hebben ervaren; een kwart van hen heeft er echter geen mening over of weet het niet.

Tabel 6.2 Beleving van knelpunten binnen pilotscholen

	Schoolleiders (n=39)	Docenten (n=61)
Respondent ervaart knelpunten	56%	39%
Respondent ervaart geen knelpunten	33%	34%
Weet niet/geen mening	10%	26%

De percentages respondenten die dit jaar zeggen knelpunten te ervaren tijdens deelname aan de pilot wijken nauwelijks af van de percentages tijdens de vorige metingen.

In tabel 6.3 presenteren we de meest genoemde knelpunten. De motivatie van de leerlingen wordt door zowel schoolleiders als docenten vaker als knelpunt genoemd dan tijdens de vorige metingen.

Tabel 6.3 De belangrijkste knelpunten tijdens het pilotjaar 2016-2017

Knelpunten volgens schoolleiders (n=22)	
De tijd die de implementatie van de DTT kost	50%
De motivatie van de leerlingen	45%
Technische problemen tijdens de afname	36%
Knelpunten volgens docenten (n=24)	
De motivatie van de leerlingen	58%
De tijd die de implementatie van de DTT kost	46%
De vaardigheden waarover wij als docenten beschikken (bijvoorbeeld om de DTT te analyseren en de resultaten te gebruiken in het onderwijs)	46%
Het draagvlak voor de DTT binnen de school	42%
De communicatie over de DTT intern	38%

Technische problemen worden zowel door schoolleiders als docenten regelmatig genoemd als knelpunt. In de 2-meting hebben we gevraagd naar een korte toelichting. Genoemd zijn: het gemak waarmee leerlingen de toets kunnen afbreken (en er vervolgens niet meer bij kunnen); de school heeft onvol-

[24] De verschillen tussen de diverse metingen zijn niet significant. Dit geldt ook voor de beleving van knelpunten.

doende capaciteit (ICT-middelen, netwerk) om de toets af te kunnen nemen; de duur van de toets; dat de gegevens niet beschikbaar zijn als de toets niet is afgerond door de leerling; de beperkte periode dat de toets kan worden afgenomen. Eén docent wijst erop dat de toets niet op tablets kan worden afgenomen. In de toelichtingen wordt er door sommige respondenten gesproken van storingen (bijvoorbeeld 'computers die vastliepen', 'foutmeldingen'). Verschillende respondenten hebben, indien er zich technische problemen voordeden, contact opgenomen met de helpdesk van Facet.

Verschillende respondenten noemen in de vragenlijsten de duur van de toets als een knelpunt. Ook tijdens de gesprekken met deelnemers aan de pilot is dit een terugkerend thema. Enkele respondenten leggen een relatie tussen de motivatie van de leerlingen en de duur van de toets. Een docente van een vmbo-school met veel leerlingen die leerwegondersteunend onderwijs volgen, wijst erop dat veel leerlingen van haar school het niet opbrachten om de toets te voltooien. Een consequentie daarvan is dat er van veel van haar leerlingen geen leerlingrapportage beschikbaar is.

6.2 Met de toets naar de klas

Op het moment dat de docenten de vragenlijst hebben ingevuld, had tachtig procent van hen de rapportages van de DTT ingezien. Meestal waren dat de leerlingen- en klassenrapportages (tabel 6.4). De schoolrapportages waren pas vanaf mei beschikbaar en een groot deel van de docenten had de vragenlijst toen al ingevuld. Het is zeker niet zo dat deze rapportages minder interessant worden gevonden.

Tabel 6.4 Rapportages die door docenten zijn ingezien (n=48)

De leerlingenrapportages	85%
De klassenrapportages	73%
De schoolrapportage	25%

Driekwart van de docenten die de rapportages hebben ingezien, vinden deze goed te interpreteren (figuur 6.1). De uitkomsten worden ook geregeld besproken in de klas (44% van de docenten die de rapportage hebben ingezien is het eens met die stelling). Het aanbieden van ondersteuning aan leerlingen naar aanleiding van de uitkomsten en het gebruikmaken van de bevindingen uit de toets in de klas lijken nog een uitzondering.

Figuur 6.1 Docenten over de rapportages (n=48)

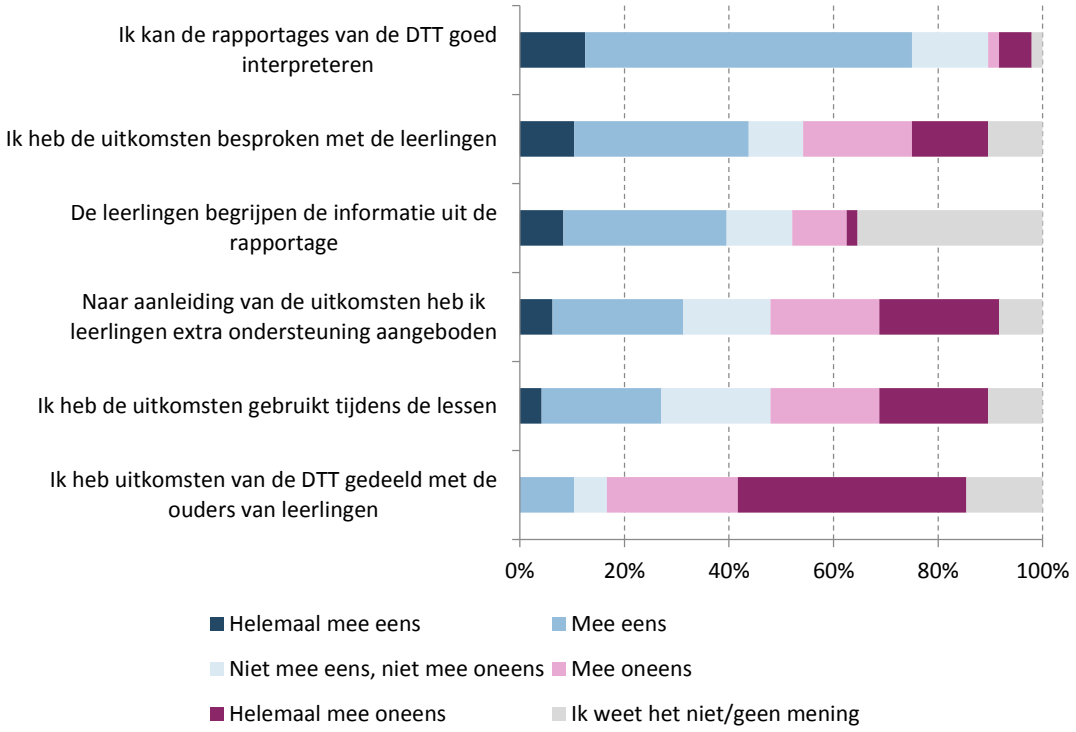

De vier docenten die we hebben gesproken, zeggen dat de DTT hen helpt bij het bepalen van het niveau van de leerlingen. De bevindingen uit de DTT worden vergeleken met informatie die afkomstig is uit andere toetsen (bijvoorbeeld Cito-VAS, TOA, methodegebonden toetsen). Enkele docenten en schoolleiders merken op dat de uitkomsten van de DTT in grote lijnen het beeld bevestigen dat de school van de leerlingen heeft, maar ook wel eens verrassend zijn (en niet aansluiten bij het beeld dat er van de leerling bestond).

De geïnterviewde docenten bieden leerlingen die dat nodig hebben doorgaans ook extra ondersteuning. Daarvan geven ze uiteenlopende voorbeelden. Dit komt overigens niet helemaal overeen met de indruk die we krijgen uit figuur 6.1. Meer inzicht in de vragen die zijn voorgelegd aan de leerlingen en de leerdoelen die onder de vragen liggen kan volgens hen docenten helpen de leerlingen beter te ondersteunen.

6.3 Ondersteuning door externe partijen

Rond de pilot DTT zijn er verschillende deels externe ondersteuningstrajecten waarvan de deelnemers gebruik konden maken. Van de schoolleiders zegt ongeveer veertig procent van de pilotscholen dat ze dat ook hebben gedaan (tabel 6.5). Onder de docenten zijn er veel die niet weten of er gebruik is gemaakt van dergelijke ondersteuning.

Tabel 6.5 De locatie heeft gebruikgemaakt van (externe) ondersteuning bij het gebruik van de DTT

	Schoolleiders (n=39)	Docenten (n=61)
Ja	38%	23%
Nee	62%	28%
Weet ik niet	0%	49%

Aan de schoolleiders en docenten die hebben aangekruist dat de locatie gebruik heeft gemaakt van (externe) ondersteuning hebben we een aantal mogelijke voorbeelden daarvan voorgelegd. In tabel 6.6 presenteren we de meest genoemde vormen van ondersteuning.

Tabel 6.6 Vormen van ondersteuning waarvan de locatie gebruikmaakt (of gebruik heeft gemaakt)

Ondersteuning volgens schoolleiders (n=15)	
Deelname aan het implementatiebegeleidingstraject van het CvTE	9
Bezoek SLO-regiobijeenkomst formatief evalueren en de DTT	9
Deelname aan informatiebijeenkomsten Facet	7
Ondersteuning volgens docenten (n=14)	
Bezoek conferentie DTT ('decemberconferentie')	10
Andere vormen van ondersteuning bij de analyse van de bevindingen uit de DTT	6
Bezoek SLO-regiobijeenkomst formatief evalueren en de DTT	6

Een schoolleider vertelde in een van de interviews dat de mogelijkheid om ondersteuning in huis te halen een belangrijke reden was om mee te doen aan de pilot. Bij twee van de drie vakken heeft de ondersteuning ook tot zichtbare resultaten geleid (vakdidactiek is aangepast, meer momenten dat er formatief geëvalueerd wordt, meer samenwerking tussen leerlingen). Bij het derde vak moet de slag nog gemaakt worden. Respondenten die ervaring hebben met ondersteuning vinden over het algemeen dat deze ondersteuning erg zinvol is geweest.

6.4 De stand van het formatief evalueren

Een van de meest genoemde motieven om mee te doen aan de pilot is dat de school meer formatief wil evalueren (zie hoofdstuk 2, figuur 2.2 en figuur 2.3). Een gewenste opbrengst van deelname aan de pilot is dus dat de aandacht voor formatief evalueren binnen de locatie is versterkt. Vandaar dat we tijdens deze meting aan alle respondenten hebben gevraagd in welke mate formatief evalueren 'leeft' binnen de school. Schoolleiders en docenten van pilotscholen zijn daarover stelliger[25] dan hun collega's van niet-pilotscholen (figuur 6.2).

Figuur 6.2 Mate waarin formatief evalueren 'leeft' binnen de locatie

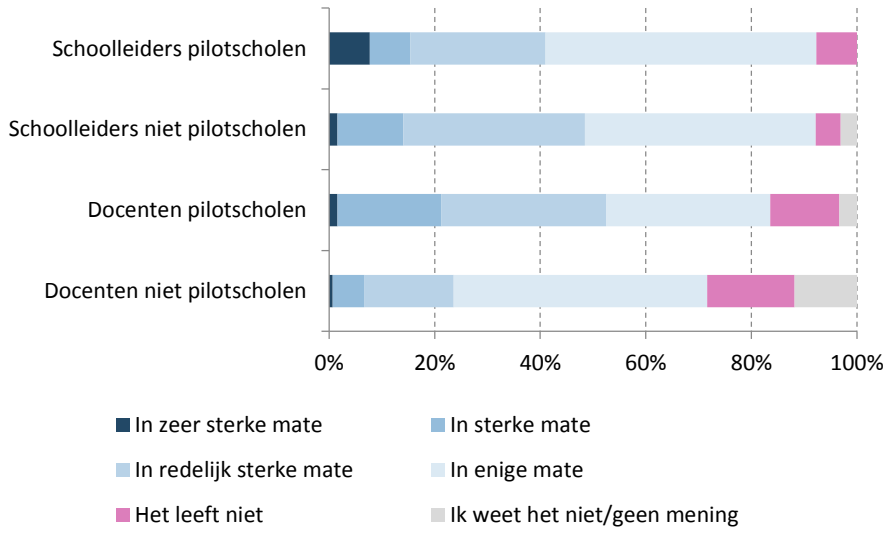

Schoolleiders en docenten van pilotscholen zijn ook uitgesprokener over de mate waarin de belangstelling voor formatief evalueren de afgelopen jaren is toegenomen (figuur 6.3).

[25] De verschillen tussen de vier respondentgroepen in figuur 6.2 en figuur 6.3 zijn significant.

Figuur 6.3 Mate waarin belangstelling voor formatief evalueren de afgelopen drie jaar is toegenomen binnen de locatie

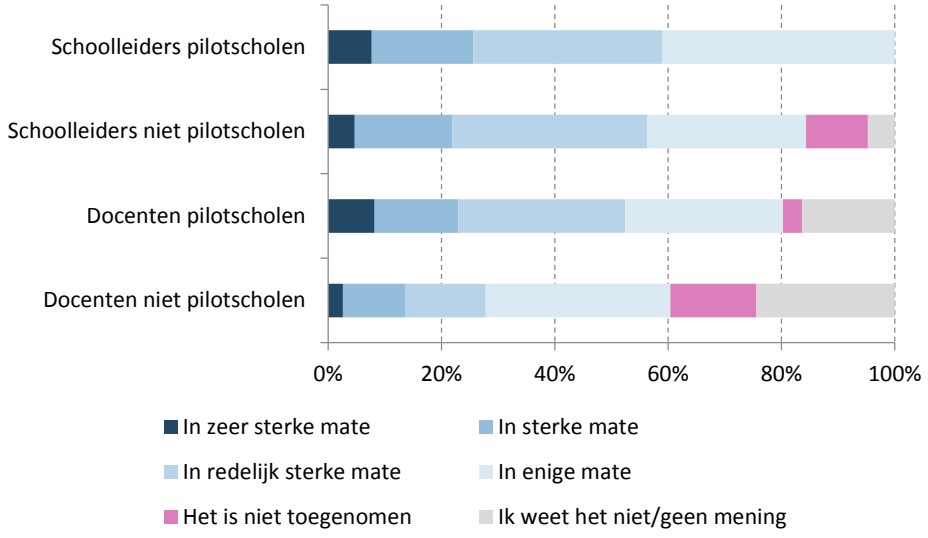

In de gesprekken die we na de afname van de vragenlijsten hadden met schoolleiders en docenten horen we van nagenoeg alle respondenten dat hun school zich op dit terrein ontwikkelt of daarvoor plannen heeft. Hierbij zijn wel verschillen in de mate waarin formatief evalueren al wordt toegepast; waar de ene school al sterk gericht is op formatief evalueren, gebruikt de andere de deelname aan de DTT als een vliegwiel om het formatief evalueren te stimuleren binnen de school.

6.5 Andere effecten van deelname aan de pilot

In de vragenlijsten voor schoolleiders en docenten van pilotscholen hebben we hen gevraagd of er wellicht sprake is van andere effecten. Een relatief grote groep respondenten weet daarop geen antwoord (tabel 6.7).

Tabel 6.7 Pilotschool ervaart (andere) effecten van deelname aan de pilot

	Schoolleiders (n=39)	Docenten (n=61)
Ja	23%	10%
Nee	36%	15%
Weet ik niet	41%	75%

Vervolgens is aan de respondenten die effecten ervaren, gevraagd welke effecten dat dan zijn. In tabel 6.8 laten we de meest genoemde effecten zien. Meer inzicht in wat de leerlingen kunnen en wat ze nodig hebben, zijn gewenste effecten.

Tabel 6.8 De belangrijkste effecten van deelname aan de pilot

Effecten volgens schoolleiders (n=9)	
Deelname aan de pilot heeft een impuls gegeven aan opbrengstgericht werken	7
Docenten hebben meer inzicht in wat de leerlingen kunnen	5
Docenten hebben meer inzicht in wat de leerlingen nodig hebben	5
Effecten volgens docenten (n=6)	
Docenten hebben meer inzicht in wat de leerlingen kunnen	3
Docenten hebben meer inzicht in wat de leerlingen nodig hebben	2
Deelname aan de pilot heeft een impuls gegeven aan opbrengstgericht werken	2
De effecten zijn voornamelijk negatief	2

Een paar respondenten menen dat de effecten van de pilot voornamelijk negatief zijn. In een mondelinge toelichting hierop vertelde een schoolleider dat leerlingen de toets te moeilijk vonden en te lang vonden duren; leerlingen hebben geen positieve indruk van de toets gekregen.

6.6 Afsluitend

Schoolleiders, en in mindere mate docenten, die in het eerste pilotjaar aan de pilot meededen, noemden nog vaak als motief om aan de pilot mee te doen dat ze verwachtten dat de DTT de standaard wordt. Tijdens de pilot is de toekomstige status van de DTT gewijzigd. Waar het oorspronkelijke voornemen was dat de DTT verplicht zou worden, is in 2016 besloten dat van deze verplichting wordt afgezien en dat er zou worden bekeken of de markt de DTT kan overnemen. In juni 2017 is bekendgemaakt welke marktpartijen hebben gemeld dat zij de DTT vanaf het schooljaar 2017-2018 gaan aanbieden aan scholen.[26] Hoewel van te voren bekend was dat de pilot drie jaren zou beslaan, hebben deelnemers deze uitkomst niet altijd aan zien komen.

In geen van de door ons ingezette instrumenten hebben we expliciet gevraagd naar de rol van de ontwikkelingen rondom de DTT op de beleving en de ervaringen van de deelnemers aan de pilot. Desondanks refereren enkele schoolleiders tijdens de interviews spontaan aan deze ontwikkelingen. Een van hen zegt dat het voor hem reden was om het proces kritischer te volgen; een ander merkt op dat de ontwikkeling van de DTT naar zijn idee nog niet af is.

Op basis van de door ons verzamelde informatie kunnen we niet goed inschatten in welke mate de ontwikkelingen rondom de DTT invloed hebben op onze bevindingen. Wel constateren we dat het aantal deelnemers aan de pilot in 2016-2017 lager is dan in 2015-2016 hetgeen deels veroorzaakt wordt doordat iets meer dan de helft van de pilotscholen die aan het tweede pilotjaar hebben meegedaan, is afgehaakt. Ook zien we dat de betrokkenheid van de docenten wat lager is dan in de vorige meting en dat deelnemers wat vaker ontevreden zijn over het verloop van het pilotjaar.

[26] https://www.pilotdtt.nl/actueel/nieuws/2017/06/06/marktpartijen-bieden-de-diagnostische-tussentijdse-toets-aan.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Conclusies

7

7 Conclusies

7.1 Deelname aan de pilot DTT

Gedurende de verschillende metingen in het kader van de monitor pilot DTT is de conclusie steevast dat de locaties die dat jaar de toets hebben afgenomen, niet significant afwijken van de vo-locaties die niet aan de pilot deelnemen. Daarbij is gekeken naar achtergrondkenmerken als denominatie, provincie, gemeentegrootte en stedelijkheid, en resultaatkenmerken (gebaseerd op het Onderwijsresultatenmodel Voortgezet Onderwijs). Gedurende de hele looptijd van de pilot verschillen deelnemers dus niet doorslaggevend van niet-deelnemers.

Schoolleiders en docenten die in 2017 meedoen aan de pilot doen dat omdat ze:

	Schoolleiders	Docenten
Meer formatief willen evalueren	80%	67%
Leerlingen maatwerk willen kunnen bieden	79%	82%
Met de DTT een impuls willen geven aan opbrengstgericht werken	79%	70%

In de drie jaar dat de pilot liep, zijn er wel wat verschuivingen geweest in de motieven om mee te doen, maar tijdens iedere meting prevaleren onderwijsinhoudelijke motieven om mee te doen aan de pilot DTT: schoolleiders en docenten zien de DTT als middel om beter om te kunnen gaan met verschillen tussen leerlingen en ontwikkelingen op het gebied van OGW en formatief evalueren in gang te zetten.

Schoolleiders en docenten van locaties die niet aan de pilot meedoen, noemen als belangrijkste argumenten daarvoor dat de school al voldoende toetst en dat deelname aan de pilot (op dit moment) een te grote investering vraagt van de school. Van de schoolleiders is ongeveer twee derde ten minste redelijk bekend met de DTT. Onder de docenten van niet-pilotlocaties is de bekendheid met de DTT lager.

7.2 Werkwijze binnen de pilotscholen

In totaal hebben 237 locaties van scholen in het voortgezet onderwijs ten minste één jaar de DTT afgenomen. Een vijfde van deze locaties (48 locaties) heeft dat drie jaar volgehouden. Na het tweede pilotjaar is een opvallend grote groep deelnemers niet doorgegaan met het derde pilotjaar. Uiteindelijk hebben in 2016-2017 121 locaties deelgenomen aan de pilot.

Bij de deelname aan de pilot maken de locaties verschillende keuzes: sommige scholen kiezen ervoor de belasting laag te houden en nemen binnen een of enkele schoolsoorten de DTT af voor één vak; andere scholen doen juist over de volle breedte van de locatie mee en nemen binnen de aanwezige schoolsoorten de toetsen van alle drie de vakken af.

In de monitor is jaarlijks getoetst hoe tevreden de schoolleiders en docenten zijn over het lopende pilotjaar. Het percentage schoolleiders dat zegt tevreden te zijn over de wijze waarop het pilotjaar is verlopen, schommelt elk jaar rond de zestig procent. Docenten zijn wat minder vaak tevreden dan schoolleiders: gemiddeld is ongeveer 45 procent van hen tevreden over het verloop van het pilotjaar. Het percentage respondenten dat zegt ontevreden te zijn over het laatste pilotjaar, is wat hoger dan in voorgaande jaren.

Vooral schoolleiders signaleren knelpunten tijdens het pilotjaar: het percentage ligt elk jaar tegen de zestig procent. Voor docenten geldt dat in wat mindere mate. In het laatste pilotjaar zijn de belangrijkste knelpunten die schoolleiders en docenten noemen de tijd die de implementatie van de DTT kost en de motivatie van de leerlingen. Zowel schoolleiders als docenten merken op, in de open vragen en tijdens de interviews, dat de toets met drie uur erg lang duurt.

7.3 De impact van deelname aan de DTT

Na de vorige meting was onze indruk dat veel pilotlocaties hebben gekozen voor een geleidelijke implementatie van de DTT. Daarmee willen schoolleiders de belasting door de pilot binnen de perken hou-

den en het draagvlak onder hun collega's stap voor stap versterken. De laatste meting levert geen aanwijzingen op dat dit in het laatste pilotjaar anders ligt.

In paragraaf 7.1 stelden we al dat veel schoolleiders en docenten het streven naar meer formatief evalueren noemen als een van de motieven om aan de pilot mee te doen. Met twee aanvullende vragen hierover hebben we geprobeerd de ontwikkelingen op dat terrein in kaart te brengen. Bij de pilotlocaties lijkt formatief evalueren wat meer te leven dan bij niet-pilotlocaties. Ook is de aandacht voor formatief evalueren op de pilotlocaties sterker toegenomen dan bij de niet-pilotlocaties. In de interviews met schoolleiders en docenten die dit jaar én vorig jaar zijn gehouden, noemen ze dit ook als een van de opbrengsten van deelname aan de pilot.

Andere kwantitatieve effecten hebben we niet kunnen aantonen. Op de vragen over de stand van het OGW zijn de verschillen tussen respondenten van pilotscholen en niet-pilotscholen klein en niet altijd significant. Ook zijn verschillen tussen de drie meetmomenten vaak marginaal of niet vast te stellen.

Deelnemers aan het laatste pilotjaar beschikken over rapportages op leerling-, groeps- en schoolniveau. Tachtig procent van de docenten heeft minimaal een van deze vormen van rapportages ingezien. Een ruime meerderheid van de docenten zegt de rapportages goed te kunnen interpreteren. Een relatief groot deel van hen onderschrijft ook de stellingen over de communicatie met de leerlingen over de uitkomsten van de DTT. De stellingen over de toepassing van de bevindingen in de klas worden minder vaak onderschreven.

In de vertaling van de bevindingen naar het onderwijsaanbod in de klas zijn nog stappen te maken, al geven docenten tijdens de interviews wel enkele voorbeelden van dergelijke toepassingen. Net als tijdens de vorige meting horen we in de gesprekken met schoolleiders en docenten dat docenten bij de vertaling van de bevindingen uit de DTT naar het onderwijsaanbod veel baat hebben bij begeleiding.

7.4 Relevantie en bruikbaarheid voor verschillende doelgroepen

De DTT is bedoeld om te bepalen waar een leerling extra begeleiding nodig heeft en waar voor een leerling juist extra kansen liggen. De toets wordt afgenomen onder leerlingen in het laatste jaar van de onderbouw. De toetsvragen worden aangepast aan het niveau van de leerling en zijn daarmee, binnen de verschillende leerniveaus, geschikt voor leerlingen van uiteenlopend niveau.

Wanneer we docenten en schoolleiders vragen in welke mate ze vinden dat de DTT relevant is voor verschillende doelgroepen[27], zien we dat ze de brede geschiktheid van de toets niet altijd herkennen. Verder zien we in elk van de drie metingen dat er relatief veel respondenten zijn die op vragen naar de doelgroepen waarvoor de DTT relevant is 'ik weet het niet/geen mening' aanvinken.

Bij de knelpunten noemen zowel schoolleiders als docenten de motivatie van de leerlingen. Zoals onder 7.2 al is opgemerkt, wijzen ze erop dat de toets veel tijd kost en dat leerlingen het niet altijd kunnen opbrengen om drie uur geconcentreerd door te werken aan de toets. Dat geldt overigens voor leerlingen van zowel vmbo, als havo en vwo.

7.5 Randvoorwaarden voor een effectief gebruik van de DTT

In de vragenlijsten hebben we aan de schoolleiders en de docenten van pilot- en niet-pilotscholen stellingen voorgelegd die betrekking hebben op de randvoorwaarden. Drie thema's zijn daarbij vanaf de eerste meting aan de respondenten voorgelegd:

[27] De doelgroepen die we hebben voorgelegd zijn: leerlingen van vmbo, havo en vwo; zwakke, gemiddelde en excellente leerlingen; leerlingen op zwakke, gemiddelde en excellente scholen.

1. *Houding tegenover DTT*

Schoolleiders van pilotscholen verwachten meer van de DTT dan schoolleiders van locaties die niet bij de pilot zijn betrokken. Bij de docenten zijn de verschillen gering. Binnen de pilotscholen zijn de schoolleiders positiever dan docenten.

2. *Facilitering*

Schoolleiders scoren hierbij hoger dan de docenten. De verschillen tussen de schoolleiders van pilotscholen en niet-pilotscholen zijn klein. Docenten van de pilotscholen scoren gemiddeld weer hoger dan hun collega's op niet-pilotscholen en benaderen in de laatste meting het gemiddelde van de schoolleiders.

3. *Kennis en vaardigheden*

Schoolleiders en docenten van pilotscholen zijn wat minder positief over de kennis en vaardigheden van docenten dan schoolleiders en docenten op niet-pilotscholen. Docenten van pilotscholen en van niet-pilotscholen zijn wat positiever over de eigen kennis en vaardigheden ten aanzien van het analyseren en gebruiken van de opbrengsten van toetsen dan schoolleiders.

Over de verschillende metingen heen zien we weinig ontwikkeling in de scores op de stellingen.

7.6 Besluit

De vragen binnen de monitor bij de pilot DTT hebben betrekking op twee kernthema's:

- **Evaluatie**: Hoe verloopt de implementatie van de DTT? Hoe bruikbaar is de toets? Wat zijn de gevolgen van de inzet van de toets?
- **Disseminatie**: Welke voorwaarden leiden tot een succesvolle inzet van de DTT? Hoe kan de DTT breder worden verspreid onder scholen?

Evaluatie

Door mee te doen aan de pilot DTT willen schoolleiders en docenten van pilotscholen de ontwikkelingen rond formatief evalueren en OGW versterken. Verder vinden ze het belangrijk dat ze door gebruik te maken van de DTT de leerlingen meer maatwerk kunnen bieden. Hoewel de ontwikkelingen binnen de scholen en de opbrengsten van deelname aan de pilot lastig zijn te duiden, zien we bij de pilotscholen wel wat beweging. Zo is de aandacht voor formatief evalueren bijvoorbeeld sterker toegenomen op de pilotlocaties dan bij de niet-pilotlocaties. Het is echter nog te vroeg om iets te kunnen zeggen over de impact van de DTT op leerprestaties van de leerlingen; daarvoor is de periode waarin de scholen structureel gebruik hebben kunnen maken van de DTT te kort.

Het laatste pilotjaar is niet voor iedereen even succesvol verlopen. Zo zijn er bijvoorbeeld klachten over de afnameduur van de toets. Mogelijk hebben ook de ontwikkelingen rondom de DTT een rol gespeeld in de houding van de deelnemers aan de pilot tegenover de DTT. We kunnen echter niet inschatten in welke mate dat heeft meegespeeld.

Disseminatie

Als 'succesvolle inzet van de DTT' nemen we de mate waarin de bevindingen uit de DTT de weg vinden naar de klas. De stap naar de toepassing van de bevindingen uit de DTT in de klas kost tijd. Hierbij kiezen veel pilotscholen voor de weg van de geleidelijkheid. Vanaf het begin van de monitor lijken betrokkenheid, ondersteuning en facilitering belangrijke factoren voor een succesvolle disseminatie te zijn. Dat blijkt bijvoorbeeld uit gesprekken met schoolleiders en, vooral, docenten. Tijdens de 1-meting is hieraan extra aandacht besteed.[28]

Overzicht

In figuur 7.1 presenteren we de belangrijkste kenmerken en determinanten van de pilot DTT in een schema. De beknopte omschrijvingen van de uitgangssituatie, de factoren die van invloed zijn op deel-

[28] Wel, Jacob van der, et al (2016).

name aan de pilot DTT en de factoren die van invloed zijn op een succesvolle toepassing van de DTT baseren we op de bevindingen uit de verschillende metingen van de monitor pilot DTT. De kenmerken van de DTT zijn de objectieve kenmerken van de toets, geënt op de informatie die het CvTE over de toets verstrekt (bijvoorbeeld op de website www.pilotdtt.nl). De doelen die we opsommen onder beoogde situatie (of wat scholen willen bereiken met de deelname aan de pilot) zijn deels nog niet gerealiseerd, pilotscholen hebben hierin pas de eerste stappen gezet.

Figuur 7.1 Kenmerken en determinanten van het DTT-traject

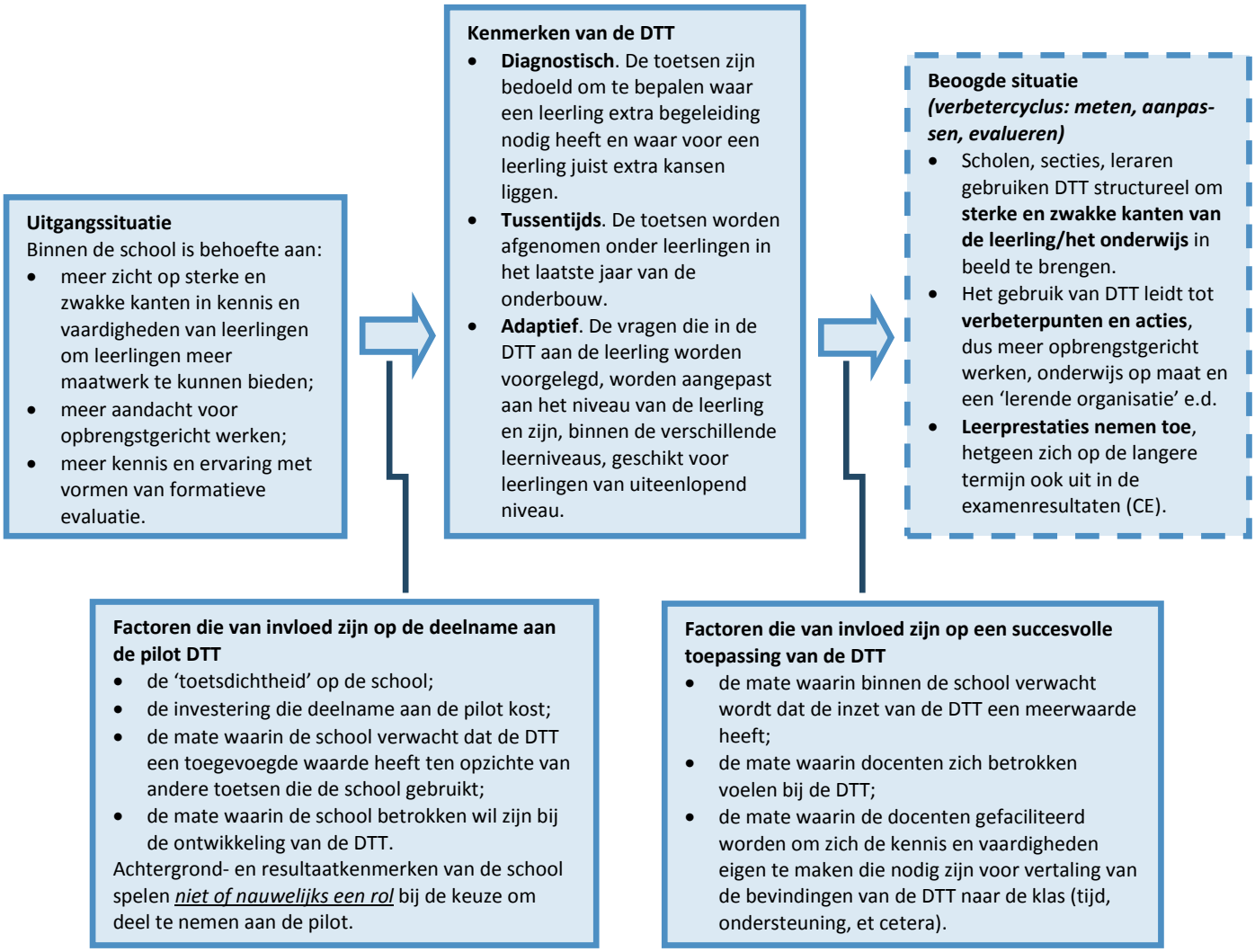

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Bijlagen

Bijlage 1 Literatuurlijst

Bertling, L., M.C. Paulussen-Hoogeboom, Wel, J.J. van der, en B. Dekker (2015). *Monitor pilot diagnostische tussentijdse toets. Bevindingen 0-meting*. Amsterdam: Regioplan.

Brink, Sara (2015). *Notitie Evaluatie pilot DTT jaar 1 (2014-2015). Versie 1A*. Utrecht: CvTE.

Cito (2012). *De diagnostische tussentijdse toets: Tussenstand in ontwikkeling*. Arnhem: Cito.

CvTE (2014). *Publieksversie toetswijzer DTT voor Nederlands, Engels en Wiskunde*. Utrecht: CvTE.

CvTE (2015). *Evaluatie pretest DTT kandidaten (concept)*. Utrecht: CvTE.

CvTE (2016). *Analyse afnames pretest en adaptieve DTT 2016*. Utrecht: CvTE.

DUO/DSO/Onderzoek (2015). *Facet pretest DTT feb 2015 (versie 9-3-2015)*. Groningen: DUO.

Heemskerk, I., Verbeek, F., Kuiper, E., Oomens, M., Linden, J. van der, en E. Hilbink (2014). *Opbrengstgericht werken in het voortgezet onderwijs: Beeld en beleid*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Inspectie van het Onderwijs (2015). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2013/2014*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2016). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2014/2015*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2017). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2015/2016*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Jansen, L., Maas, J., Muns, W., & J. Richters (2013). *Van diagnose naar leeractiviteiten: Een casestudy. Aanbod en instructie op basis van de analyse van toetsresultaten*. Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies.

Krüger, M.L. (2014). *De invloed van schoolleiderschap op het onderzoeksmatig handelen van leraren in veranderingsprocessen*. Amsterdam: Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding van de Hogeschool van Amsterdam.

Ledoux, G., Blok, H., & M. Boogaard (2009). *Opbrengstgericht werken: Over de waarde van meetgestuurd onderwijs*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Ministerie van OCW (2017). *Factsheet DTT. Informatie over openbaarmaking van de DTT*. Den Haag: Ministerie van OCW.

Oomens, M., Exalto, R., De Jong, A. Scholten, F., Veldkamp, B., Janse, R. en J. Scheerens (2017). *Marktonderzoek formatief evalueren. Een onderzoek naar vraag en aanbod*. Utrecht: Oberon (in samenwerking met Universiteit Twente) Onderwijsraad. (2011). *Naar hogere leerprestaties in het voortgezet onderwijs*. Den Haag: Onderwijsraad.

Ronka, D., Lachat, M., Slaughter, R., & J. Meltzer (2008). Answering the questions that count [Elektronische versie]. *Educational Leadership*, 66(4), 18-24.

Schildkamp, K., Heitink, M., Kleij, F. van der, Hoogland, I., Dijkstra, A., Kippers, W., & B. Veldkamp (2014). *Voorwaarden voor effectieve formatieve toetsing: Een praktische review*. Enschede: Universiteit Twente.

Schildkamp, K., & Kuiper, W. (2010). Data-informed curriculum reform: Which data, what purposes and promoting and hindering factors [Elektronische versie]. *Teaching and teacher education*, 26, 482-496.

Schouwstra, S. (2015). *De ontwikkeling van de diagnostische tussentijdse toets: van ontwerp tot diagnostisch profiel (presentatie)*. Arnhem: Cito.

Slavin, R.E., Cheung, A., Holmes, G., Madden, N., & A. Chamberlain (2011). *Effects of a data-driven district reform model*. Baltimore: Succes for all foundation.

Stam, M. (2015). Diagnostische tussentijdse toets in het onderwijs: Niet méér maar slimmer toetsen. *Vantwaalftotachttien*, 1, 30-32.

Trimbos, B. en M. van der Hoeven (2015). *Opbrengstgericht werken met en zonder de DTT (presentatie)*. Enschede: SLO.

Tweede Kamer der Staten-Generaal (2012-2013). 33 661 *Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet voortgezet onderwijs BES, de Wet college voor toetsen en examens alsmede de Wet op de expertisecentra in verband met onder meer de invoering in het voortgezet onderwijs van een leerlingvolgsysteem, een diagnostische tussentijdse toets en verplichte deelname aan internationaal vergelijkend onderzoek (leerlingvolgsysteem en diagnostische tussentijdse toets voortgezet onderwijs)*. Verkregen op 13 april, 2015, van https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33661-3.html

Verbeek, F., Ledoux, G., en M. Glaudé (m.m.v. H. Blok, J. Roeleveld & C. Felix) (2012). *Op weg naar opbrengstgericht leiderschap. Evaluatie van het project 'Versterking kwaliteit bestuur en management'*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Wel, J.J. van der, Bergen, C.T.A. van, Dekker, B. en M.C. Paulussen-Hoogeboom (2016). *Monitor pilot diagnostische tussentijdse toets. Bevindingen 1-meting*. Amsterdam: Regioplan.

Bijlage 2 Respons

Respons per meting

Vanaf de 0-meting (in 2015) hebben we jaarlijks de contactpersonen van de locaties die hebben deelgenomen aan de pilot per e-mail gevraagd om een link naar een digitale vragenlijst te verspreiden onder de schoolleiding en docenten van de secties die deelnemen aan de toets.[29] Op een vergelijkbare wijze is een steekproef van bijna 650 locaties[30] van scholen die niet deelnemen aan de pilot per e-mail gevraagd om mee te werken aan de monitor. Bij de 'niet-pilotscholen' was de uitnodiging voor de docenten specifiek gericht aan docenten van de secties Nederlands, Engels en wiskunde. In tabel B2.1 geven we een overzicht van de respons per meting.

Tabel B2.1 Overzicht van de respons per meting

	2017	2016	2015
Schoolleiders pilotscholen	42	68	37
Docenten pilotscholen	61	91	48
Schoolleiders niet-pilotscholen	67	72	52
Docenten niet-pilotscholen	279	216	169
Totaal	*449*	*447*	*306*

Kenmerken van de respondenten (2-meting)

In april 2017 hebben we de schoolleiders en docenten opnieuw benaderd. In totaal hebben 449 respondenten (schoolleiders én docenten) een vragenlijst zover ingevuld dat we deze konden meenemen in de analyse (tabel B2.2). Deze respondenten zijn afkomstig van in totaal 288 unieke locaties.

Tabel B2.2 Verdeling bruikbare vragenlijsten over de scholen

	Respondenten	Unieke locaties
Pilotscholen 2017	103 respondenten	67 locaties (55%)
Niet-pilotscholen	346 respondenten	221 locaties (34%)
Totaal	*449 respondenten*	*288 locaties (38%)*

Schoolleiders

De vragenlijst voor schoolleiders is ingevuld door 109 schoolleiders: 42 schoolleiders van locaties waar de toets is afgenomen en 67 schoolleiders van locaties die niet meedoen aan de pilot. Samen vertegenwoordigen deze schoolleiders 109 unieke schoollocaties.

Qua verdeling over de schoolsoorten verschillen beide respondentgroepen iets van elkaar: bij de schoolleiders wier locatie niet deelneemt aan de DTT zijn havo en vwo wat minder sterk vertegenwoordigd dan bij de schoolleiders van pilotscholen (tabel B2.3). Het verschil tussen de respondentengroepen is echter niet significant.

Tabel B2.3 Responderende schoolleiders per schoolsoort

	Deelnemers (n=42)	Niet-deelnemers (n=67)
Vmbo	31%	43%
Havo/vwo	21%	13%
Zowel vmbo als havo/vwo	48%	43%

Volgens de responderende schoolleiders van pilotscholen doen er per locatie gemiddeld ruim twee afdelingen ('schoolsoorten') mee aan de pilot. Tabel B2.4 laat zien welke vakgebieden per schoolsoort deelnemen aan de pilot. Per schoolsoort wordt de DTT gemiddeld voor ruim twee vakken afgenomen.

[29] In 2017 is de DTT op 121 locaties afgenomen.
[30] Enkele scholen zijn uit de steekproef gehaald, bijvoorbeeld omdat het een internationale school betrof.

Tabel B2.4 Participatie aan de pilot per schoolsoort, per vak (n=42)

	n	Nederlands	Engels	Wiskunde
Vmbo-basisberoepsgerichte leerweg	14	11	11	12
Vmbo-kaderberoepsgerichte leerweg	15	13	10	11
Vmbo-gemengde/theoretische leerweg	26	20	17	18
Havo	21	12	15	18
Vwo	22	16	15	16

Docenten

De docentenvragenlijst is door 340 docenten ingevuld: 61 docenten van locaties die aan de toets hebben deelgenomen en 279 docenten van locaties die niet meedoen aan de pilot. Samen vertegenwoordigen ze 204 unieke schoollocaties, waaronder 37 locaties die aan de toets hebben deelgenomen.

Wiskundedocenten zijn goed vertegenwoordigd in de respons (tabel B2.5); de respons van docenten Nederlands en Engels blijft daarbij wat achter. De verschillen tussen beide respondentgroepen zijn niet-significant.

Tabel B2.5 Responderende docenten per vakgebied

	Deelnemers (n=61)	Niet-deelnemers (n=279)
Nederlands	30%	31%
Engels	25%	29%
Wiskunde	41%	38%
Ander vak	0%	2%
Niet van toepassing	5%	0%

Bij de schoolsoort waarin de docenten lesgeven, zijn de verschillen significant (tabel B2.6).

Tabel B2.6 Responderende docenten per schoolsoort

	Deelnemers (n=61)	Niet-deelnemers (n=279)
Vmbo	33%	25%
Havo/vwo	31%	29%
Zowel vmbo als havo/vwo	36%	46%

Docenten van locaties waar de DTT is afgenomen, geven significant vaker les in de onderbouw (eventueel naast lesgeven in de bovenbouw) (tabel B2.7).

Tabel B2.7 Responderende docenten per bouw

	Deelnemers (n=61)	Niet-deelnemers (n=279)
Onderbouw	44%	25%
Bovenbouw	5%	29%
Zowel onderbouw als bovenbouw	51%	47%

Aanvullende interviews

Aanvullend op de digitale vragenlijsten hebben we negen respondenten geïnterviewd die als schoolleider of als docent verbonden zijn aan een locatie die deelneemt aan de pilot: vijf schoolleiders en vier docenten. In onderstaande tabel geven we een overzicht van de respondenten.

Tabel B2.8 Respondenten aanvullende interviews

Functie	Schoolsoort	Aantal deelnames	Tevredenheid
Schoolleider	Vmbo/havo/vwo	1	Niet zo tevreden
Schoolleider	Havo/vwo	1	Tevreden
Schoolleider	Vmbo/havo/vwo	2	Tevreden
Schoolleider	Vmbo	3	Niet zo tevreden
Schoolleider	Vmbo	3	Niet zo tevreden
Docent wiskunde	Vmbo	1	Niet zo tevreden
Docent Nederlands	Vmbo/havo/vwo	2	Tevreden
Docent Engels	Vmbo	3	Tevreden
Docent wiskunde	Havo/vwo	3	Tevreden

Tijdens de interviews is gesproken over:

- de context waarbinnen de DTT is gebruikt;
- gebruik van de bevindingen uit de DTT in de klas;
- de opbrengsten van de deelname aan de pilot DTT;
- de toekomst van het formatief evalueren op de locatie.

De bevindingen uit deze interviews hebben we gebruikt om de bevindingen uit de vragenlijst over de ervaringen met de toets te verduidelijken en te illustreren.

Bijlage 3 Tabellen bij de grafieken

Tabel B3.1 Aantal deelnemers per jaar (behorend bij figuur 2.1)

Pilotjaar	Eenmalig	Twee keer	Drie keer	Totaal
2014-2015	25	27	48	**100**
2015-2016	66	64	48	**178**
2016-2017	32	41	48	**121**

Tabel B3.2 Motieven om aan de pilot deel te nemen: schoolleiders (behorend bij figuur 2.2)

	Zeer belangrijk	Belangrijk	Niet zo belangrijk	Onbelang-rijk	Zeer onbelang-rijk	Weet niet/geen mening
Om als school invloed te kunnen uitoefenen tijdens de ontwikke-ling van de toets	2%	31%	31%	24%	7%	5%
Om onze leerlingen nu al meer maatwerk te kunnen bieden	24%	55%	17%	2%	2%	0%
Omdat we verwachten dat de diagnostische toets de standaard wordt	2%	40%	31%	14%	12%	0%
Omdat deelname binnen onze school een impuls aan op-brengstgericht werken kan geven	14%	64%	14%	7%	0%	0%
Omdat erop werd aangedrongen door de betreffende sectie of afdeling	2%	5%	21%	36%	26%	10%
Omdat de resultaten op een of meer kernvakken tegenvielen	2%	21%	24%	29%	21%	2%
Omdat we meer formatief willen toetsen	29%	52%	14%	2%	2%	0%
Omdat de DTT een impuls biedt om kritisch naar ons toetsbeleid te kijken	14%	48%	36%	2%	0%	0%
Om een andere reden	2%	14%	19%	0%	7%	57%

Tabel B3.3 Motieven om aan de pilot deel te nemen: docenten (behorend bij figuur 2.3)

	Zeer belangrijk	Belangrijk	Niet zo belangrijk	Onbelang-rijk	Zeer onbelang-rijk	Weet niet/geen mening
Om als school invloed te kunnen uitoefenen tijdens de ontwikke-ling van de toets	5%	44%	28%	8%	5%	10%
Om onze leerlingen nu al meer maatwerk te kunnen bieden	23%	59%	10%	3%	0%	5%
Omdat we verwachten dat de diagnostische toets de standaard wordt	2%	28%	34%	11%	2%	23%
Omdat deelname binnen onze school een impuls aan op-brengstgericht werken kan geven	16%	54%	13%	5%	3%	8%
Omdat erop werd aangedrongen door de betreffende sectie of afdeling	3%	20%	30%	15%	16%	16%
Omdat de resultaten op een of meer kernvakken tegenvielen	2%	30%	20%	15%	8%	26%
Omdat we meer formatief willen toetsen	25%	43%	10%	5%	0%	18%
Omdat de DTT een impuls biedt om kritisch naar ons toetsbeleid te kijken	18%	39%	20%	8%	3%	11%
Om een andere reden	2%	3%	10%	8%	2%	75%

Tabel B3.4 Schoolleiders en docenten over de stand van het OGW op hun locatie (behorend bij figuur 3.1)

	Schoolleiders pilotscholen	Schoolleiders niet-pilotscholen	Docenten pilotscholen	Docenten niet-pilotscholen
School volgt systematisch de vorderingen van de leerlingen aan de hand van genormeerde toetsen	3,00	3,34	3,12	3,40
School bepaalt wat de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte is van individuele of groepen leerlingen	3,36	3,57	3,42	3,26
School evalueert systematisch de opbrengsten	3,48	3,37	3,14	3,10
School evalueert systematisch het onderwijsproces	3,33	3,18	3,21	3,03
School heeft doelen gesteld die erop gericht zijn om achterstanden te bestrijden	3,14	3,15	3,46	3,13
Docenten gebruiken bij de vormgeving van hun onderwijs de analyse van de prestaties van de leerlingen	2,76	2,88	2,95	2,91
School voert de ondersteuning planmatig uit	3,10	3,31	2,94	2,93
School werkt doelgericht aan de kwaliteit van de opbrengsten	3,40	3,51	3,42	3,20
School werkt doelgericht aan de verbetering van het onderwijsproces	3,57	3,63	3,67	3,36

Tabel B3.5 Relevantie van de DTT voor verschillende groepen (alleen respondenten die hierover een uitspraak hebben gedaan) (behorend bij figuur 4.1)

	Schoolleiders pilotscholen	Schoolleiders niet-pilotscholen	Docenten pilot-scholen	Docenten niet-pilotscholen
Vmbo-leerlingen	75%	68%	80%	80%
Havo-leerlingen	81%	70%	84%	79%
Vwo-leerlingen	81%	67%	75%	71%
Zwakke leerlingen	83%	76%	83%	85%
Voldoende (gemiddeld) presterende leerlingen	68%	61%	78%	73%
Excellente leerlingen	68%	61%	70%	60%
(Zeer) zwakke scholen	90%	75%	70%	81%
Voldoende (gemiddeld) presterende scholen	88%	61%	68%	73%
Excellente scholen	83%	55%	69%	67%

Tabel B3.6 Docenten over de rapportages (behorend bij figuur 6.1)

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Mee oneens	Helemaal mee oneens	Ik weet het niet/geen mening
Ik kan de rapportages van de DTT goed interpreteren	13%	63%	15%	2%	6%	2%
Ik heb de uitkomsten besproken met de leerlingen	10%	33%	10%	21%	15%	10%
De leerlingen begrijpen de informatie uit de rapportage	8%	31%	13%	10%	2%	35%
Naar aanleiding van de uitkomsten heb ik leerlingen extra ondersteuning aangeboden	6%	25%	17%	21%	23%	8%
Ik heb de uitkomsten gebruikt tijdens de lessen	4%	23%	21%	21%	21%	10%
Ik heb uitkomsten van de DTT gedeeld met de ouders van leerlingen	0%	10%	6%	25%	44%	15%

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl